

MOSONMAGYARÓVÁR

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017. november

MOSONMAGYARÓVÁR

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Tartalomjegyzék

4

Bevezetés

6

Mosonmagyaróvár
bemutatása

10

Örökségünk

18

Településképi
szempontból
meghatározó te-
rületek

48

Ajánlások

80

Jó példák: épüle-
tek, építészeti
részletek

90

Jó példák: sajátos
építményfajták

BEVEZETŐ

Kedves Olvasó! Kedves Városlakó!

Minden település magán visel egy jellegzetes képet, karaktert, ami alapján az ott lakók megítélik, a távolról érkezők pedig benyomásokat szereznek. Ez a kép az évszázadok során alakult ki, folyamatosan változott, a történelmi múlt, az építészeti stílusok alakították. Sokszor hatott rá a városképet tudatosan alakító tehetséges építész, vagy városvezető személyisége is. Különösen igaz ez a XX. század első harmadára, amikor Hönel Béla építész jóvoltából a városképet ma is meghatározó épületek épültek. Ez idő alatt vált igazi lakóövezetté Majorok, a Károly-liget és a két városrész közötti Újtelep. Dr. Sattler János volt 1939-től az egyesített város első polgármestere, aki oktatási- és sportintézmények létesítésére, az idegenforgalom, a szálloda- és vendéglátóipar fejlesztésére is gondot fordított, de köztereink rendezése is mind nevéhez kötődik. Az akkor épült épületek, műemlékek ma is azonosítási pontokat jelentenek a városban. Az eltelt évtizedek alatt - főként a rendszerváltás óta - minden polgármester igyekezett az adottságoknak, lehetőségeknek megfelelően a város arculatát alakítani, az épített és természeti értékek megőrzésével összhangban álló tudatos városfejlesztést folytatni.

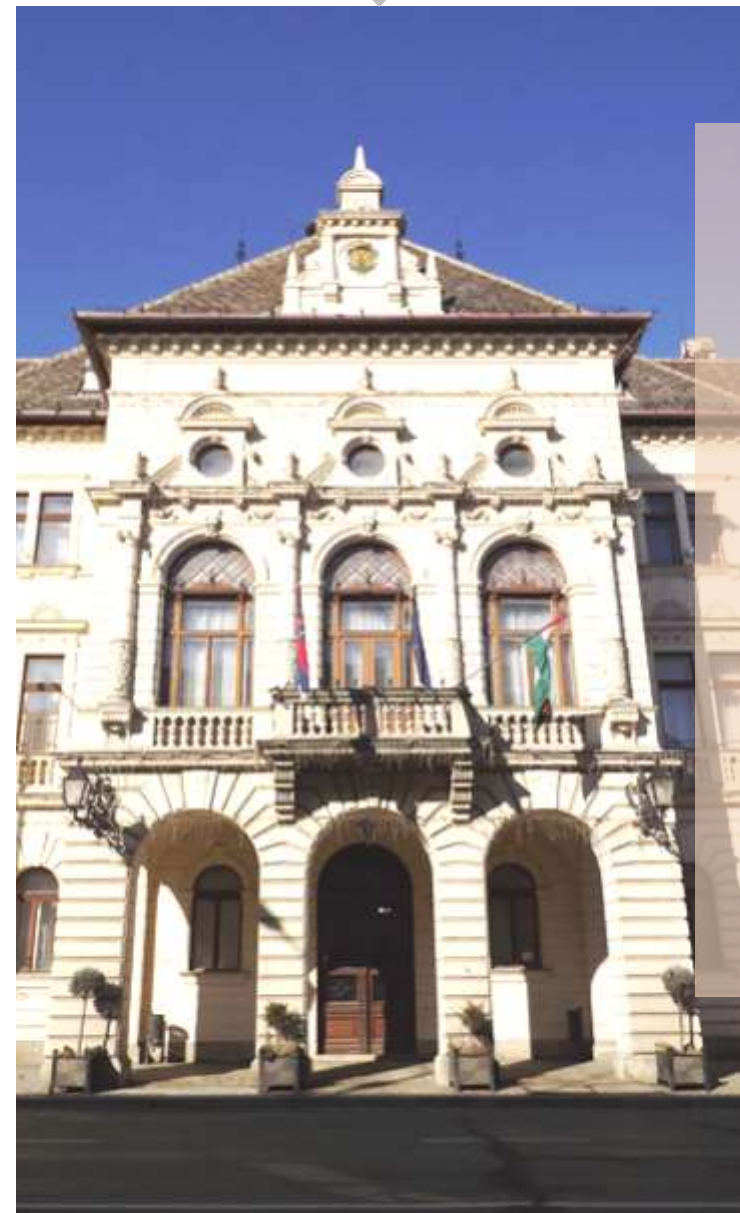
Lakóépületeink korszerűbbek lettek, új városrészek, lakóparkok jöttek létre. Modern társasházak jelentek meg, felváltva a lakótelepek tömbházas jellegét. E könyvbe azon épületek tulajdonosai, tervezői is bekerültek, akik követendő példaként jelennek meg napjaink építészetében. Megépítettük a város első igazi sportcsarnokát, az UFM Arénát. Két évtizede különösen nagy gondot fordítunk köztereink szépítésére, ápolására, műemléki épületeink állagmegóvására. Büszkék vagyunk arra, hogy a Városkapu tér a Postapalotával 2016-ban elnyerte az Európa legszebb főtere címet.

Úgy érzem, a mosonmagyaróvári lakosok szertik városukat, szeretnek itt élni. Bízom benne, hogy igazi értékeket hagyunk mi is utódainkra, akik számára a város hagyományainak tisztelete, értékeinek megővése, gazdagítása felelősségteljes örökséget jelent.

A kézikönyv elsődleges célja, hogy a település értékeinek ismertetésével, építészeti részletek bemutatásával, szemléletformáló javaslatokkal nyújtson segítséget olvasóinak új otthonuk megépítéséhez, szűkebb környezetük kialakításához.

Lapozzák e településképi arculati kézikönyvet azért is, hogy segítsen megérteni, miért fontos az egységes, karakteres városkép megőrzése a közösség, az utókor számára.

Dr. Árvay István polgármester

MOSONMAGYARÓVÁR BEMUTATÁSA

Mosonmagyaróvár a Mosoni-Duna és a Lajta találkozásánál, az osztrák és a szlovák határtól 15 km-re, az M1 autópálya mellett fekszik. Városszerkezetét a korábban önálló településeket alkotó történeti városrészek (Magyaróvár, Moson, Lucsony), valamint az ezeket összekapcsoló, zömmel a két világháború között, illetve az 1960-1990 között kiépült városrészek határozzák meg. A város természetvédelmi szempontból legértékesebb területe a Mosoni-Duna és a partját kísérő galériaerdők, amelyek a város keleti határán összefüggő ökológiai rendszert alkotva a Szigetközi Tájvédelmi Körzet területéhez tartoznak.

Mosonmagyaróvár fejlődése szorosan összefügg földrajzi adottságaival. Már a Kr.e.I. században a Malom-ági Lajta mentén római katonai tábor (Ad-Flexum), míg mellette polgárváros állt. I. István uralkodása alatt a mosoni földvár volt az ispánság központja. A várat 1271-ben a cseh Ottokár elfoglalta és lerombolta. Óváron 1250-es években kezdték meg a vár építését. Óvár 1354-ben szabadalmas mezőváros lett. A nyugatra, Bécs felé vezető kiemelt jelentőségű hadi és kereskedelmi út mellett fekvő városban a középkortól kezdődően meghatározó szerepet töltöttek be a kereskedők és kézművesek. A török időkben a nyugatra irányuló marhakereskedelemben bekapcsolódva Magyaróvár tovább fejlődött és ekkor alakult ki a belváros mai utcaszerkezete is.

Bár számos terv készült a város megerősítésére, ezek nem valósultak meg. Magyaróvár elsősorban logisztikai központ volt: itt gyülekeztek a keresztény hadak, mielőtt a törökök ellen indultak volna, és a város malmaiból látták el a környező végvárat liszttel. A vár csekély katonai szerepe a Rákóczi-szabadságharc után végleg megszűnt.

Magyaróvár egykoron

A város és a hozzá tartozó, Moson megye nagyobb részét magába foglaló uradalom 1521 óta a Habsburg-család kezén volt, amely magánbirtokaként igazgatta. Bár az uradalom jelentősen korlátozta a városi autonómiát, a település fejlődése nem állt meg. A kézművesek céhekbe szerveződtek. A megyén belüli centrális szerepét jelzi, hogy 1739-ben itt nyitotta meg kapuit magánadakozásból a piarista gimnázium.

A késő középkorban eljelentéktelenedett Moson a XV. század végére szintén mezőváros lett, bár fejlődése a közeli Magyaróvár árnyékában lassabban haladt.

A XVIII. század végére Óvár belvárosa és Lucsony teljesen beépült, valamint kialakult – a még különálló – Óvár és Moson mai történelmi városmagja.

A XIX. században Óvár iskolaváros jellege erősödött tovább: 1818-ban itt alapította meg a főhercegi uradalom Európa és Magyarország első agrár felsőoktatási intézményét. A gazdasági életben a korábbi élőállat export helyét a gabonakereskedelem vette át, amelyből első sorban Moson profitált és amelynek köszönhetően a város fejlődése jelentős lendületet vett. A XIX. század végéig megépült a vasút, összekapcsolták a vasúti és vízi utakat, felépült Kühne Ede gépjavító műhelye, a Karolina kórház, számos szociális intézmény, múzeum, a mosoni óvoda és a gazdasági tanintézet, valamint a tölténygyár is megkezdte működését. 1914-ben a városban indult el a Monarchia legnagyobb hadiipari beruházása, a Lőporgyár építése, amely teljesen ön-ellátó városrészé alakult. Az I. világháború után a gyárat azonban leszerelték, helyén különböző ipari üzemek működtek. A trianoni békeszerződés következtében Moson megye elvesztette területének csaknem kétharmadát, így a település is elszakadt gazdasági kapcsolatainak jó részétől. 1924-ben megszűnt a csonka megye önállósága.

A II. világháború előtti gazdasági fellendülés idején épült fel a gőzmalom, és a lőporgyár egykori területén megkezdte működését a Bauxit Ipari Rt. 1939-ben Moson és Magyaróvár (a korábban csatlakozott Lucsonnyal együtt) egyesült, ekkor jött létre a mai település. A II. világháború során több száz mosonmagyaróvári zsidót hurcoltak el, és a háború utolsó napjaiban a város hídjait, valamint az adótoronyt is felrobbantották. 1946-ban 760 német nemzetiségű vagy anyanyelvű lakost is kitelepítettek a városból.

A hidegháború időszakában a város geopolitikai helyzete döntően megváltozott: a korábbi Bécs és Pozsony közötti összekötő szerepkörből a szocialista határzónában fekvő településsé alakult. 1956. október 26-án a határórlaktanyánál gyilkos sortűz fogadta a forradalmat éltető tömeget, amely több mint 50 – egyes források szerint több mint 100 – halálos áldozatot követelt.

1959-ben készült el a város új rendezési terve, amelynek hatására a 60-as évektől Moson és Óvár között új, többszintes beépítésű városrész építése vette kezdetét. Mosonmagyaróváron 1990-ig négy óvoda, 2 iskola, posta, rendőrség, kulturális központ, új gimnázium és szakmunkásképző iskola is épült. Ezzel párhuzamosan a sportélet is fellendült: a Mosoni-Duna partján csónakházak létesültek, a gyárak és az egyetem sportegyesületei több szakosztállyal működtek, 1969-től megkezdte tevékenységét a Városi Sportiskola, és ebben az évben nyitotta meg kapuit a termálfürdő is.

A rendszerváltás után Mosonmagyaróváron tudatos városmegújítás indult meg. Ennek keretében ipari parkot hoztak létre, megkezdődtek a hagyományőrző és identitáshordozó beépítések, közterek rekonstrukciói és rehabilitációi, a megújuló energia hasznosítására szélenergia-park létesült, valamint lakásfejlesztések is megvalósultak.

ÖRÖKSÉGÜNK

MOSONMAGYARÓVÁR TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, MŰEMLÉKI, TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEI, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐI

Mosonmagyaróvár mind építészeti, mind természeti értékekben igen gazdag. A város területén 70 műemlék található, míg helyi védelemben további 200 épület, 56 köztéri műalkotás és 25 síremlék részesül. A zöldterületek közül kiemelkedő érték a Szigetköz Tájvédelmi Körzet védett erdője, illetve a helyi védelem alatt álló Wittmann Antal Park és a Háromtölgy.

RÉGÉSZET – VILÁGÖRÖKSÉG VÁROMÁNYOS TERÜLET

A település és környezete már a rómaiak előtt lakott hely volt, de az első nagyobb összefüggő beépítés a térségben a Kr.e. I. században az Ad Flexum (jelentése: a kanyarulatnál) néven felépült római castrum és településeggyüttes volt. A mai város ráépült a római katonai és civil településre, így annak pontos helye nehezen definiálható. A castrum a mai Magyar utca környékén volt, s attól északra és délre helyezkedett el a polgári település. Az erődítmény részét képezte a Római Birodalom határszélén végigmenő védelmi rendszernek, a Limesnek. A település északi és déli határában feltárt Limes útvonalat, továbbá a polgárváros (vicus) helyét világörökség várományos területként tartják nyilván.

Ezekén túlmenően jelentős római temető- és telepleletek kerültek a Hanság Múzeumba az egykori Manninger Téglagyár területéről. Római kori emlékek kerültek napvilágra Lucsony területén is, ahol szintén több lelőhely ismert.

ÉPÍTETT ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Mosonmagyaróvár egyik szimbóluma a **vár**, amelynek a Lajta-ágakkal és várárokkal körülvett épületéhez boltozott téglahídon, majd a tört tengelyű, alagútszerű kapuépítményén keresztül lehet eljutni. A szabálytalan ovális alapú külsőtornyos várfalon belül ötszög alapú, négysaroktornyos várkastély áll, benne középkori nyílászárók keretei, míg az északnyugati részen XV. századi árnyékszék-fülke található. A várkastély felépítése a XV. század második felére tehető, amikor a nagyhatalmú Szentgyörgyi és Bazini család székhelye volt. Jelen állapotában a XIX. századi átépítések nyomát tükrözi. A vár a XVIII. században veszítette el katonai jelentőségét.

Első emelete 1602-ben már állt, a pártázata az eredeti (középkori) védőfolyosó része lehetett, míg a második emeletet 1810-ben építették. A várkapu jelen állapotában XVI. századi, vegyesfalazású (terméskő-tégla), téglából épített dongaboltozatában a Szentgyörgyi és Bazini grófok kőből faragott címere látható. A várkapu-folyosón 7 db gótikus ülőfülke és egy 1,4 m magas ajtókeret is található. A várárkon átívelő ötnyílású, 38 m hosszú híd a korábbi fahíd helyén emelt XVIII. századi építmény.

A magyaróvári belváros közepén, a Szent László téren található a középkori eredetű **Szent Gotthárd római katolikus plébániatemplom**, amely a város legjelentősebb barokk műemléke. Az épületet keleti tájolással helyezték el, így tengelye a teret határoló falakkal nem párhuzamos. A templom egyhajós, kétoldalt két-két kápolnafülkével. A szentélyt a hajótól diadalívpillér választja el, amelyen az aranyozott szobrokkal, művészi domborművekkel gazdagon díszített szószék nyugszik. A kórus alatt barokk gyóntatószék található. A templom igényes későbarokk festését Schellmayer (Schelemayer) Ferenc végezte 1777-ben, majd 100 év múlva Stornó Ferenc restaurálta.

Az épület alatt nagyméretű kriptá húzódik, egy részéből 1934-ben alakították ki a Habsburg altemplomot, ahol később Habsburg Frigyes főherceg és felesége, Croy Izabella főhercegasszony érckoporsóit is elhelyezték.

Mosonmagyaróváron a XIII. század óta több malom működött, amelyek közül a legnagyobb az Uradalmi, avagy **Főhercegi malom** volt. Ez a város egyik legrégebbi épülete, ahol 1648-tól egészen az 1980-as évekig működött a malom. A háromemeletes, vízimalomból, magtárból és sörgyárból álló épületegyüttesben 1710-től sörfőzde üzemelt, amelyet 1937-ben a Dreher sörgyár megvásárolt és bezárt, mint konkurenciát.

Mosonmagyaróvár hagyományos kisvárosias arculatát legkarakteresebben a két régi városközpont tükrözi. Magyaróváron a Fő utca és Magyar utca épületei a műemléki védelem alatt álló barokk belváros hangulatát idézik.

A Fő u. 19. szám alatt található a város legrégebbi épülete, a Hanság Múzeumnak helyet adó **Cselley-ház**, amely utolsó tulajdonosáról kapta a nevét. A ház helyén már a XIV. században egy négyzetes alaprajzú épület állt, amely a következő évszázadban udvari szárnyal is kibővült. Mérete, kétszintes kialakítása, zárt erkélyes reprezentatív főhomlokzata előkelő s gazdag tulajdonosra utal. 1730 táján készült el az elegáns barokk lépcsőház, a vasrácsos ajtó ördögűző alakokkal, valamint az emeleti terem és az előtér stukkós díszítése. 1885-ben eklektikus stílusba öltöztették az épületet, a homlokzat kerámiadíszítést kapott, a tetőzetet pedig mázas cseréppel borították. Az 1975-1983 közötti felújítás a középkori arányokat és részleteket állította helyre, ugyanakkor megtartotta a lépcsőház és az emeleti két terem barokk jellegét.

Hőnel Béla Mosonmagyaróvár és környékének mindmáig legmeghatározóbb építész. Egyik legjelentősebb épülete az 1909-es **Postapalota**, amely a saját tulajdonú lakóháza volt, és ő adta bérletbe a postának. A historizáló, francia neoreneszánsz épület földszintjén a későbbiekben postahivatal működött, az emeleten pedig postatiszti lakások kaptak helyet. A Postapalota északról zárja le a **Városkapu teret**, amelyet 2016-ban Európa legszebb főterévé választottak.

A Deák tér díszje a barokk **Nepomuki Szent János oszlop**. Ugyan a barokk kor népszerű szentjének szinte minden katolikus településen található szobra, de a magyaróvári monumentális méretű, többalakos emlékmű nemcsak Magyarországon számít unikálisnak, hanem Közép-Európában is ritkaságszámba megy. A mozgalmas alkotás domborművei Nepomuki mártíromságának jeleneteit örökítik meg, míg a mellékalakok a pestis ellen oltalmazó népszerű védőszentek. Az oszlop csúcsán Nepomuki Szent János égbe emelkedő, megdicsőült alakja látható. A szoborcsoportot 1744-ben Mária Terézia megkoronázásának emlékére emeltette a magyaróvári uradalom jószágkormányzója, Hugenstein Károly József.

Nepomuki Szent János oszlop

Polgári villasor
egyik épülete

Korona Szálló

Futura, egykori
főhercegi magtár

Már a városegysítés előszeleként, az 1920-as években **polgári villasor** építése indult meg mind Magyaróvár, mind Moson irányából. A mai Szent István király út Hansági Múzeum és a Határsor közötti szakaszán húsz épület jelenleg is áll, ezek mindegyike helyi védelmet élvez.

Az egykori **Korona Szálló** a történeti Moson egyik kiemelkedő műemléki értéke s egyben legjelentősebb világi épülete. Az 1727-ben emelt kétszintes barokk palota a környező polgárházakhoz viszonyított monumentális megjelenésével, méreteivel, homlokzatának reprezentatív kialakításával meghatározó eleme a mosoni főutcának.

A **főhercegi magtár** Moson legnagyobb méretű barokk kori műemléke, a városrész főutcájának jellegzetes épülete. A szinteket elválasztó faszerkezet egyik oszlopába vésett dátum szerint 1751-ben épült. Gazdasági funkciója okán egyszerű kialakítású: a hosszan elnyúló, háromszintes épülettömeget szűk, kőkeretes ablakok ritmikusan ismétlődő sora bontja meg. A homlokzat egyetlen dísz az ablakok közötti falfelületet tagoló falsáv, amely egyszerű fejezetben végződik. Az 1995-ben Mosonmagyaróvár tulajdonába került épületben 2012-ben nyílt meg a **Futura Interaktív Természettudományi Élményközpont**. Az egyszerűségében is monumentális épület nemcsak a XVIII. századból való kevés hazai ipari műemlékünk egyike, hanem a Moson virágkorának alapját jelentő egykori gabonakereskedelemnek is tanúja.

Moson, az egykori mezőváros felvirágoztatásában, gazdasági életében a helyi zsidóság meghatározó szerepet töltött be. Egy 1941-es felmérés alapján a 17 073 lakosú Mosonmagyaróváron 466 izraelita élt. A holokauszt mosonmagyaróvári áldozatainak emlékére 2014-ben adták át a **Shalom Emlékparkot**. A 400 m²-es park központi eleme egy 3 méter átmérőjű, Dávid-csillag alakú emlékmű, közepén a mózesi kőtáblával.

Shalom Emlékpark

Lőporgyár madártávlatból

Mosonmagyaróvár iparterületeinek arculata is sokszínű, hiszen a városnak több XVIII-XIX. századi hagyományos ipari épülete is van. Ezek közül az egyik legjellegzetesebb az egykori **Lőporgyár** épület-együttese. Története 1910-ig nyúlik vissza, amikor az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadügyminisztériuma az akkor még különálló Moson és Magyaróvár között elterülő több mint ötszáz katasztrális holdnyi területet jelölte ki lőporgyár építésére. A Monarchia második legnagyobb ipari beruházásaként közel 10 000 hadifoglyot dolgoztattak a gyár építkezésein és a lőporgyártást szolgáló üzemszervezetek már 1915 tavaszán megkezdtek a termelést. Mivel a lőporon kívül a szükséges vegyi anyagok gyártását is be kívánták indítani, ezért további gyáregységek is épültek. A háború után azonban az ipartelep hadiüzem jellegét a trianoni békeszerződés értelmében meg kellett szüntetni.

Az egykori lőporgyár a korai vasbeton-építészet páratlan magyarországi objektuma, amelynek legimpozánsabb eleme a két egyforma, nagyméretű csarnok. Az üzem földszinti részét robusztus szerkezeti elemek töltik ki, a felső szintje pedig igen nagy belmagasságú.

Az I. világháború országosan is egyedülálló emléke a magyaróvári lőporgyárban dolgozó olasz hadifoglyok által 1916-ban épített **Olasz Kápolna**. A téglafa szerkezetű épület megjelenésével is a hadifoglyotáborok barakkjait idézi. Alaprajza latin kereszt formájú. Szerkezeti kialakítása - téglából készített mellvédfalak, favázas épületszerkezet - nem sokban tér el az egykori barakkokétól. Magas tornyában egyetlen harang található. Az egyszerű külső gazdagon kialakított belsőt rejt: a gerenda- és deszka szerkezetet festett-faragott, az olasz népművészetből eredő motívumok díszítik. A szépen faragott neogótikus oltár is a hadifoglyok alkotása. A világháború végeztével s a hadifoglyok távoztával funkcióját veszített épületet 1928-29-ben renoválták és lett az Ipartelepeken élők kápolnája. Ekkor készült új neogótikus stílusú, színes rózsablakkal gazdagított kapuzata. A II. világháború idején, 1939-40-ben a Mosonmagyaróvárra menekült több ezer lengyel katona számára miséztek az épületben. Az elhanyagolt kápolnát 1996-1998 között állították helyre.

Olasz kápolna

Gyásztér

A hivatalosan 55, más források szerint több mint száz halálos áldozatot követelő mosonmagyaróvári sortűz az 1956-os forradalom egyik legvéresebb megtorlása volt. A mai napig nem tudni biztosan, ki adott parancsot a tüzelésre, ahogy azt sem, hogy a honvédségi laktanya katonái és a rendőrség után miért nem álltak át a felkelők oldalára a „zöld ávós”-ként emlegetett határőrök, akik végül a békésen tüntető tömegbe lőttek.

Az ártatlan áldozatokat követelő sortűz áldozatainak emlékére a **Gyásztéren** kopjafák sorakoznak. A rávésett nevek mellett a kopjafa alakja is utal az áldozat személyére. A jelképes temető megrázó emlékművel zárul: hatalmas diabáz sziklán kereszt, a leplen az évszám. A háromalakos kompozíció Rieger Tibor alkotása.

A város önkormányzata 1990-ben a határőrlaktanya előtti sortűz és a forradalom leverése utáni megtorlások áldozatainak emlékére október 26-át városi gyásznappá nyilvánította. A Gyásztér egyike az ország 46 történelmi emlékhelyének is.

A város észak-nyugati szélén, valamint a szomszédos települések területén, a legjobb hazai szélcsatornában található Magyarország legnagyobb **szélerőmű-parkja**. Mosonmagyaróváron összesen 12 szélkerék forog, amely a város látképének szerves részét képezi.

Magyarországon a '90-es évek közepe óta hirdetik meg a „Virágos Magyarországért” környezetszépítő versenyt, amelynek lebonyolítását a Magyar Turizmus Zrt. végzi. Mosonmagyaróvár több mint tíz éve vesz részt a megmérettetésen, eddig kilenc alkalommal kapott elismerést tevékenységéért, a fődíjat 2015-ben érdemelte ki a város. Ennek eredményeképpen Mosonmagyaróvár képviselte Magyarországot a 2016. évi Entente Florale Europe környezetszépítő versenyben, ahol ezüst minősítést kapott.

A város 1989-ben és 2012-ben települési Hild János díjban részesült, előbb az értékmegőrző városépítésért, utóbb az integrált, stratégiai településfejlesztésért.

Szélkerék

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Mosonmagyaróvár természeti értékekben is gazdag, amelyek közül a Mosoni-Duna és a Lajta a településszerkezetet, területhasználatot erősen meghatározza.

A város természetvédelmi szempontból legértékesebb területe a **Mosoni-Duna** és a partját kísérő galériaerdők, amelyek a város keleti határán összefüggő ökológiai rendszert alkotva a Szigetközi Tájvédelmi Körzet területéhez tartoznak. A terület jelentős része több védelmi kategóriával is érintett. A legnagyobb területet a Nemzeti Ökológiai hálózat puffer- és magterületei fedik le. A magterületek egységesen Natura 2000 besorolás alá is esnek, valamint védett természeti területek. A terület északi részén helyezkedik el a Lóvári erdő, amitől déli irányban áll a Háromtölgy-kápolna, ami szerepel az egyedi tájértékek között.

A folyó medre kanyargós, középszakasz jellegű, vízállását a rajkai zsilip szabályozza. Kiegyenlített vízjárású, galériaerdőkkel szegélyezett vize különösen alkalmas vízi sportok űzésére.

A **Lajta** keresztülfolyik Mosonmagyaróvár északi részén, a folyó mentén csak szakaszosan fordulnak elő fás élőhelyek. A Lajta teljes településhez tartozó fő ága ökológiai folyosóként része a Nemzeti Ökológiai Hálózatnak. Partján jellemzően burkolatlan, többnyire földutakon, ösvényeken lehet végigsétálni. A Wittman Antal parkot érintő szakaszon megmaradt a vízparti ligeterdő. A várostól északra, a Lajta duzzasztónál válik le a Malom-ági Lajta. Ez a változó méretű vízfolyás hol keskenyebb, hol szélesebb mederben kanyarog végig – a Lajtával párhuzamosan – a városon, míg annak torkolata előtt összekapcsolódik. A teljes, mintegy 7 kilométeres szakasz kenuval is bejárható, amelyet a malom épületénél kialakított vízi csúszda tesz igazán egyedivé és izgalmassá.

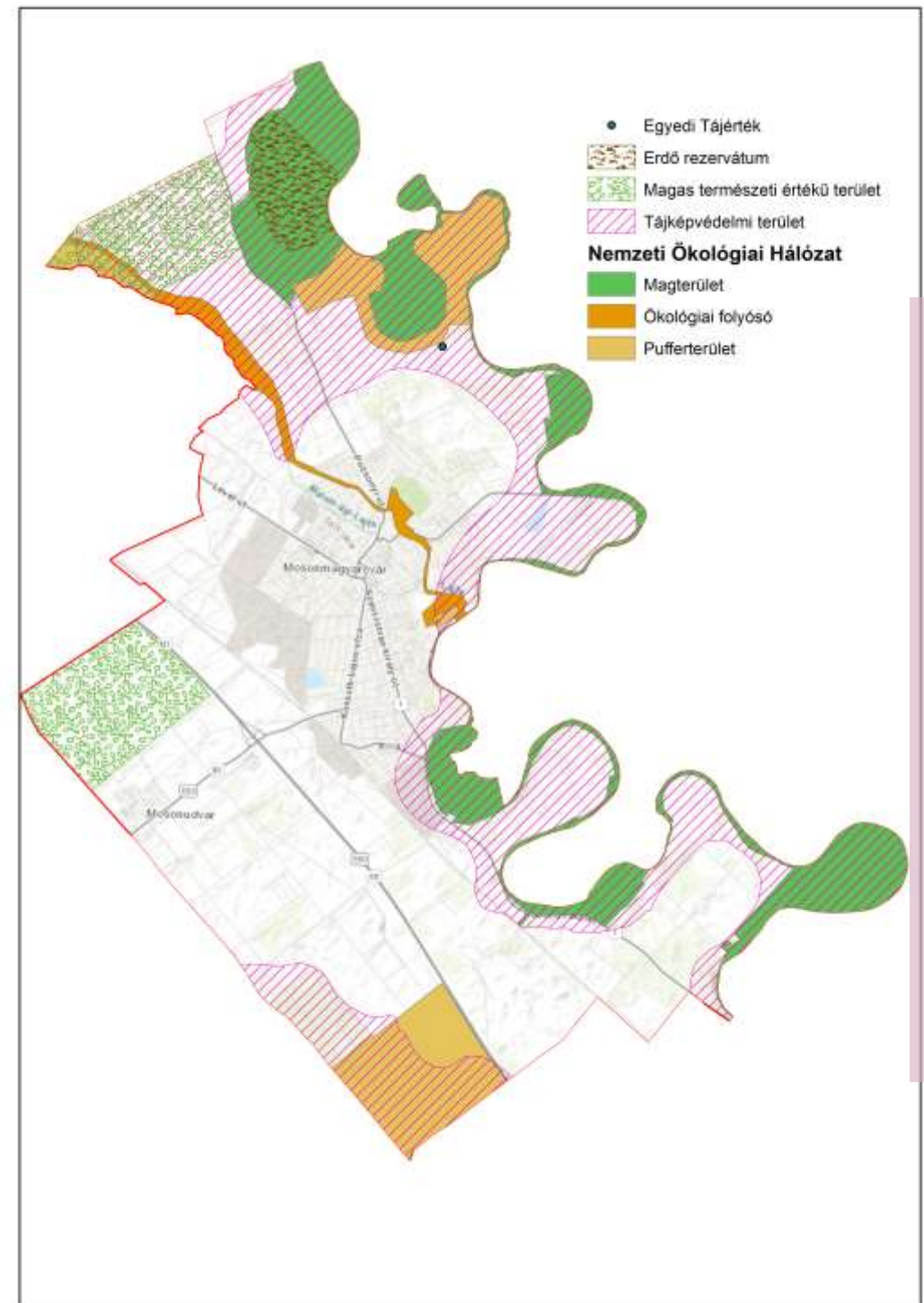
A Kimlével és Újrónafővel határos déli terület pufferterületként szintén a Nemzeti Ökológiai Hálózat része. A pufferterület kijelölésének oka a szomszédos területeken elhelyezkedő Hanság Natura 2000 terület, valamint a Dombos-ház erdőrezervátum.

Nyugaton két nagyobb, elsősorban mezőgazdasági művelés alatt álló terület része a Mosoni-sík Magas Természeti Értékű Területnek. A nagy múltú visszatekintő mezőgazdálkodásnak köszönhetően itt olyan állatfajok előfordulása gyakori, amelyek kifejezetten kedvelik a mezőgazdasági műveléshez kötődő élőhelyeket. A terület a Kisalföldi tűzokálföld kedvelt és igen fontos élőhelye. A fent felsorolt területek és azok környezete tájképvédelmi övezetbe tartozik.

A Lucsonyban található termálfürdőt 2000 méter mélyről feltörő 74 °C-os **termálvíz** táplálja. A számtalan jótékony hatású oldott só-tartalmazó alkáli-hidrogénkarbonátos és kloridos hévíz a jódoz ásványvizek csoportjába sorolható. 1967 óta elismert gyógyvízként van nyilvántartva, mára Európa 5 legjobb hatású gyógyvize között tartják számon.

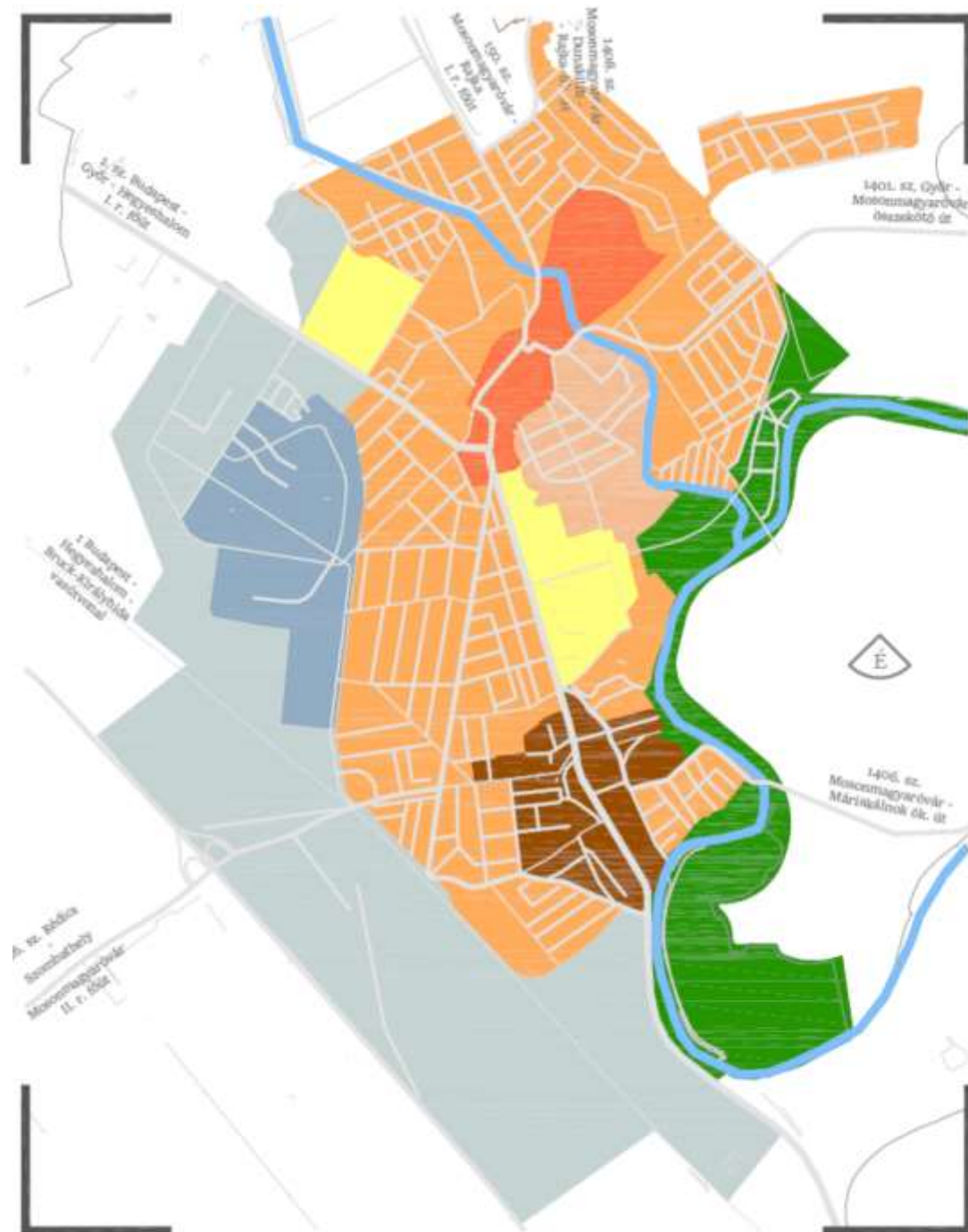
Mosonmagyaróvár kiváló minőségű ivóvízéről is nevezetes. A feketeerdei vízbázisról 70 méter mélyen kitermelt víz tisztítás és hozzáadott anyagok nélkül kerül a város vízhalózatába.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

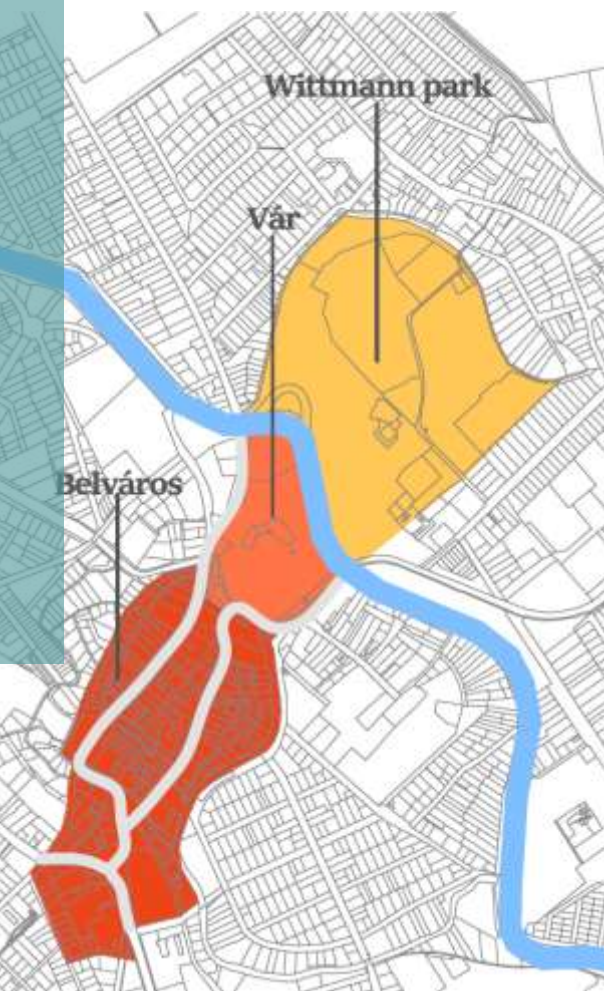
Jelmagyarázat

- Magyaróvár belváros
- Moson belváros
- Lucsony és Károlyliget
- Lakótelepek
- Kertvárosi területek
- Ipartelep
- Ipari területek
- Mosoni-Duna partja
- Beépítésre nem szánt terület

MAGYARÓVÁR BELVÁROSA

Magyaróvár a régi Magyarország nyugati határvidékén, a Mosoni-Duna és a Lajta találkozásánál fekszik. A trianoni békeszerződésig Moson vármegye törvényhatóságának, a Magyaróvári járás szolgabírói hivatalának és járásbíróságának, a telekkönyvi hivatalnak, a királyi közjegyzőségnek, az államépítészeti hivatalnak, az adófelügyelőségnek és a királyi tanfelügyelőségnek volt a székhelye. Jogállását tekintve a XIX. század végétől nagyközség, majd 1921-től rendezett tanácsú város, illetve 1929-től megyei város. 1905-ben csatolták hozzá Lucsonyt. Magyaróváron működött kórház, takarékpénztár, óvoda, főgimnázium, de ipara is jelentős volt.

A vár és a belváros műemléki jelentőségű terület, amely történelmi települési területként helyi védelem alatt is áll.

Magyaróvár településszerkezetileg három, jellegében egymástól karakterisztikusan elkülönülő, építészeti szempontból védett részre osztható: a belvárosra, a vár környezetére és a Wittmann park területére. A **történelmi belváros** a Fő utca és Magyar utca térségét öleli fel, és utcanevei – Kötélgyártó, Lakatos, Győrikapu, Tímár – a régi idők emlékét őrzik. Az utcaképet a kétszintes zártosorú épületek, az utcával párhuzamos, jellemzően oromfalas vagy kontyolt tető uralja. A védett épületek nagy része barokk stílusú, de a későbbi átépítések nyomait magukon viselik. Utca felőli homlokzatuk általában díszes, gyakoriak a szemöldökök, tagozott, díszes párkányok, néhol rizalitok. Egyes épületeknél a vakolt földszinti rész mellett az emeleti tégl architektúra is láthatóvá válik. Az 1560-as években épült Wallisch-ház (Fő utca 14.) homlokzatán XVIII. századi barokk falfestmény nyomai láthatók. Az ajtók és ablakok fa szerkezetűek.

A **vár és környezete** a város jelképe. 1818-ban Albert Kázmér szász-tescheni herceg, Mária Terézia Habsburg uralkodó veje agrár-felsőoktatási intézményt alapított az épületben. A létrehozott Magyaróvári Gazdasági Felsőbb Magántanintézet Európa első, kisebb megszakításokkal folyamatosan működő agrár-felsőoktatási tanintézet, amelynek jogutódja a Széchenyi István Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kara.

Wittmann Antal
park

A 14 hektáros **Wittmann park**, amely közvetlen kapcsolatot biztosít a várral, a város értékes zöldfelülete, városközponti fekvése miatt igen népszerű. A névadó Wittmann Antal munkásságának eredménye a Lajta folyó szabályozása, a mocsarak szikkasztása és a nádasok lecsapolása révén kialakított egykori főhercegi park is, amely Mosonmagyaróvár legrégebben telepített parkja is egyben. Az elmúlt években az itt található sportpályák felújítása is megtörtént és civil összefogás mellett a Malom-ági Lajta belvárosi szakasza is csónakázhatóvá vált.

Vár madártávlatból

MOSON BELVÁROS

Moson, az egykori ispánsági központ a Mosoni-Duna partján, a mai Szent István király út tengelyére felfűződve terül el. Mezővárosként, majd később nagyközséggént egészen 1939-ig önálló település volt.

Moson jelentőségét a vár adta, amely kiváló fekvésének köszönhetően védte az ország nyugati kapuját, és ellenőrizte a Hanság mocsarai közötti egyetlen járható utat is. A vár pusztulásával a vármegye központja átkerült Óvárra és ezzel Moson fejlődése is jó időre megakadt, amely csak a török hódoltság megszűnésével kapott új erőre. Moson a XVIII. századra a gabona- és marhakereskedelem révén virágzó mezővárossá fejlődött, és a felélénkült kereskedelme sok idegent vonzott a városba, amelynek köszönhetően vendégfogadók, kávéházak épültek. A mosoni polgárok a XIX. század elején a kereskedelemnek köszönhetően jelentősebb vagyona tettek szert. Ekkor épültek fel a jellemzően klasszicista stílusú, de a késő romantikus és copf elemek mellett eredeti barokk részleteket is tartalmazó épületek.

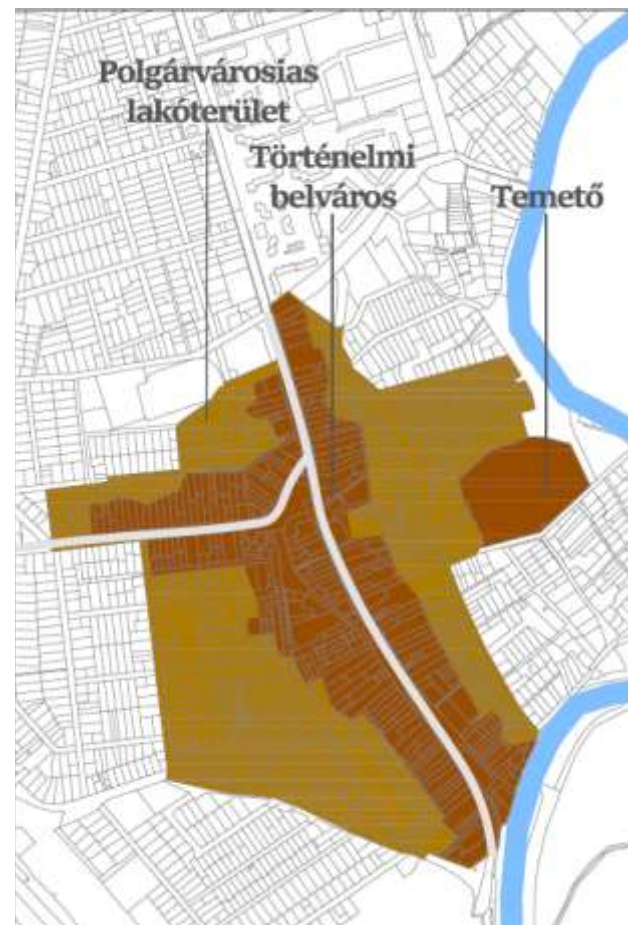
Moson tengelye a Szent István király út, amely két jellegzetes szakaszt tartalmaz. A korábbi Felső Fő utca (a templomtól Magyaróvár felé) zárt sorúan beépített, emeletes épületekből áll. Az épületek zöme klasszicista stílusú, amelyek meghatározó eleme a kőkeretes, díszes fa kapuzat.

A templomtól délre húzódó Alsó Fő utca szintén zárt sorú, de itt a lakóépületek földszintesek, kevésbé díszesek. A fésűs beépítés az utcai tömeg mellett hosszú, nyeregtetős oldalszárnyakat eredményezett. Ezek egykoron magtárak voltak, majd az ötvenes években az ipari munkásság létszámának ugrásszerű növekedése miatt ezeket lakásokká alakították. A földszintes lakóházak közül tömegükkel is kiemelkednek az emeletes intézményi épületek, úgymint a Korona Szálló, a Fehér Ló Községi Ház épülete és a Futura. Mosoni történeti belvárosa helyi területi védelem alatt áll.

A Szent István király úton meghatározó a telekszélességből adódó horizontális tömegalakítás, a kissé emelt földszinti padlóvonal, a tagolatlan nyugodt tetőidom, a díszített vakolat-architektúra, ablakkeretezéssel,

emelt ereszpárkánnyal és hagyományos falnyílás-arányokkal, valamint az egyenes záródású, vagy szegmensíves, keretezett kapu. Az Ostermayer utcában a sima, díszítetlen vakolat-architektúra és hagyományos falnyílás-arányok a jellemzőek, hangsúlyozatlan, középtengelyben elhelyezett, alkalmanként igényes és díszített kőkeretes kapuzattal.

A Királydomb utcában a kis mélységű és szélességű, szabályos telkek, az egytraktusos, két utcai telekhatár között átmenő oldalhatáron álló beépítés a meghatározó, a telekszélességből adódó egyszerű tömegalakítással, alacsony földszinti padlóvonalal, tagolatlan nyugodt tetőidommal, szimmetrikus oromfalas homlokzattal, sima, díszítetlen, vakolat-architektúrával.

A történelmi belvárost keletről és nyugatról **kertvárosias jellegű**, zömében egyemeletes, tetőtér beépítéses házakból álló **épülettömbök** határolják. A lakóépületek jelentős része az ezredforduló után épült, noha elszórtan még fellelhetők a hatvanas-hetvenes évek sátoztetős házai, vagy a nyolcvanas évekre jellemző családi házak. A zárt térfalak melletti kisvárosias beépítések hézagosan zártsorú, illetve oldalhatáron álló épületekkel épültek be, míg a szélesebb telkekre szabadon álló, illetve ikres házakat építettek. Beépítés tekintetében gyakoriak az előkertes megoldások, míg a homlokzatok egyszerűek, díszítés nélküliek.

Moson belvárosa

LUCSONY ÉS KÁROLYLIGET

Lucsony Magyaróvár történelmi belvárosa mellett fekszik. Az aprócska városrész főutcája a vár déli bejáratához vezet, előtte teresedés alakult ki, ahol az egytornyos lucsonyi kápolna áll. A jelenlegi utcakép hosszú évszázadok folyamán jött létre. A legkorábbi emlékek tanúsága szerint az egyforma, hosszú és mély parcellákon először fésűs elrendezésben oromfalas házak épültek, amelyeket az utcai szárny megépítésével zárt sorúvá alakítottak, majd a XIX. század közepén a telkek hátsó végét merőleges épületszárnyal zárták le. A házak egy részét a XIX-XX. század folyamán átépítették, de a sokféle stílus - barokk, kora romantika és késő historizmus - ellenére a városrész harmóniája a mai napig fennmaradt. A **régi típusú házak** között mozaikszerűen fellelhetők az **ezredforduló után épült**, jellemzően egyszintes, tetőtér beépítéses, előkerttel rendelkező **családi házak** is.

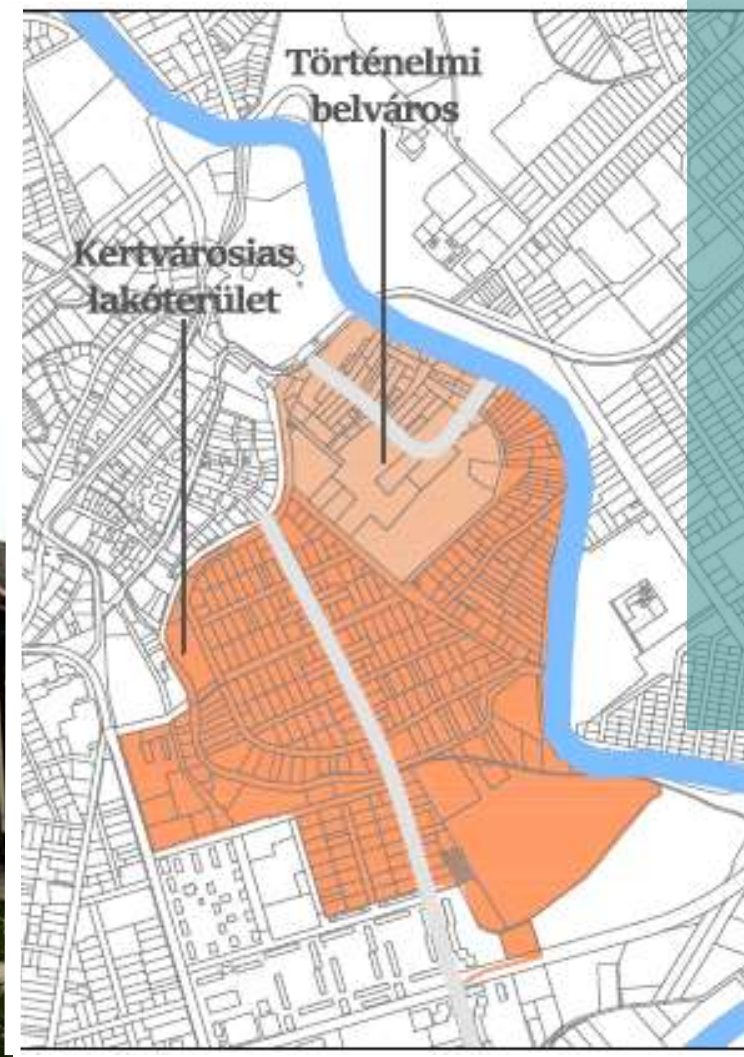
Lucsony utcakép

Lucsony utca 12.

Településkép szempontjából mind a mai napig meghatározó az egyszintes, zárt sorú beépítés az utcával párhuzamos oromfalas nyeregtetővel. A homlokzatok vakoltak és sok helyen egyedül az ablakok körül díszítettek. A Lucsony utca térségében jellemző karakter ugyanakkor az épületek homlokzatainak tagolt-sága, ahol a legjellemzőbb épületek – például a Sussmann ház, a Weinbeer ház, vagy a Növény-nemesítő Intézet - mind jelentős sarok, illetve közép-rizalitosak.

www.facebook.com/fentrolszabb

LAKÓTELEPEK

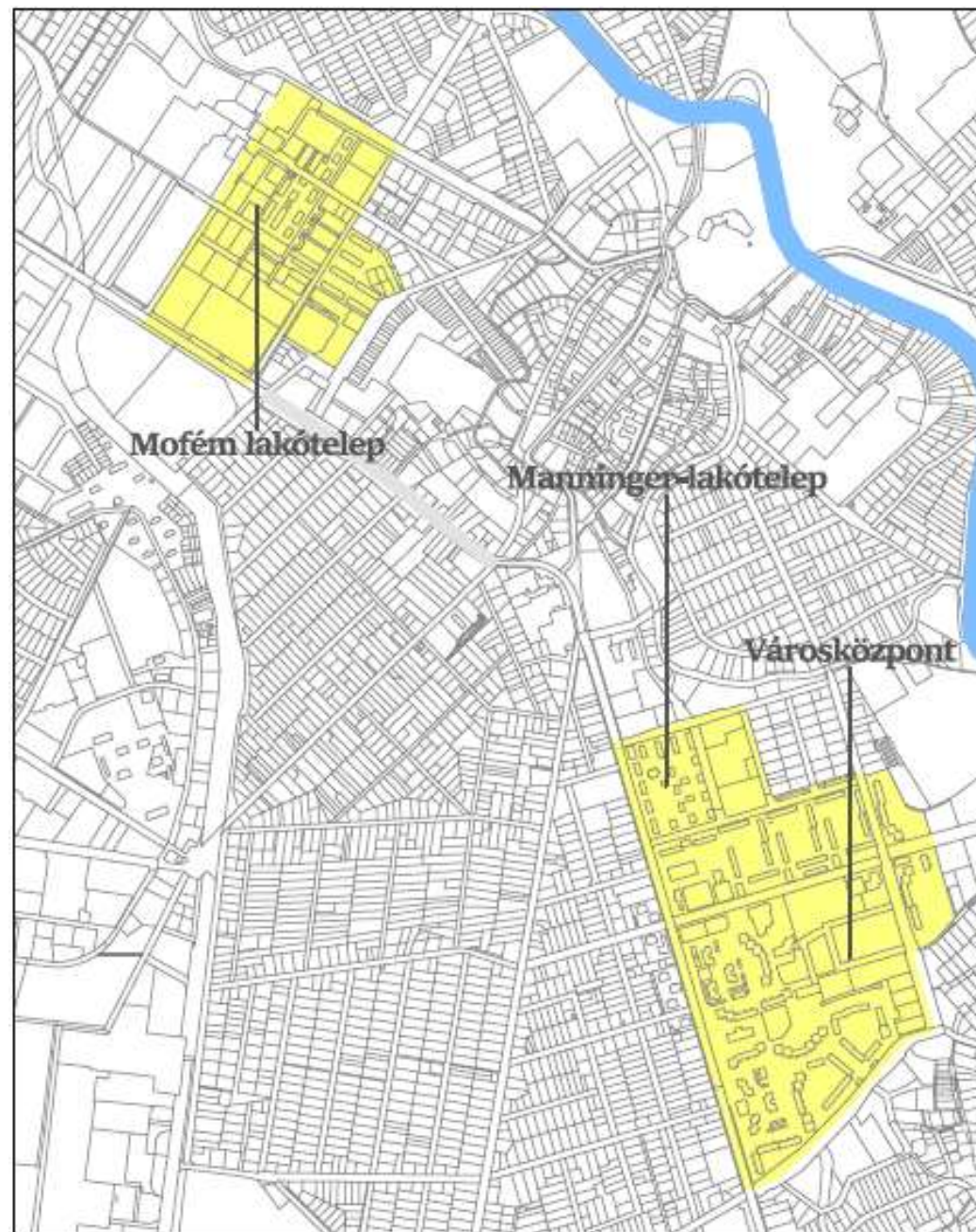
Az intenzív beépítésű lakóterület az óvári és a mosoni történeti belvárosok között húzódó **lakótelepet** jelenti, amelynek építése a hatvanas években vette kezdetét. Az épületek elhelyezkedése a változatos sáv-és pontházaz, lapostetős, utcavonallal párhuzamos vagy arra merőleges mintát követi, de néhol fellelhetők íves elrendezések is. A terület északi része a legidősebb, itt a hatvanas években már álltak a háromszintes, nyeregtetős épületek, amelyek között megnyitott keretes beépítéssel egységes belső zöldfelületeket alakítottak ki. Mivel ez a beépítés kisebb területekre osztotta a szabad tereket, ezért a kertek, zöldfelületek stílusa inkább geometrikusnak mondható.

A Móra Ferenc utcától délre eső terület később épült ki. Ebben az időszakban már elterjedt a bokros és rostos beépítési forma, azaz az egymással párhuzamosan elhelyezett házsorok közötti rostokba telepítettek a kiszolgáló utakat, majd rájuk merőlegesen az alapintézményeket megközelítő gyalogutakat. Az épületmagasság jellemzően 4-5 szint, de pontszerűen 10 emeletes épületek is előfordulnak. Az épületek között a zöldterületek egységes, összefüggő rendszert képeznek, így a nagy, monoton homlokzatokat, középmagas épületek tömegeit a fák ellensúlyozzák. A lakótelepekkel együtt kiépült az ellátó intézményhálózat is. Gyakori, hogy az épületek földszintjén üzletek, szolgáltató vagy vendéglátóipari egységek működnek.

A lakótelepek egy kisebb területi egysége a város északnyugati részén található, amely a **Mofém-gyár** (egykoron tölténygyár, ma TEKA) köré épült munkás lakótelepet jelenti. Az épületek jellemzően szabadon állóak, 3-4 szintesek.

Az elmúlt években a lakótelep épületei energiahatékonysági felújításokon estek át, amelynek eredményeképpen külső megjelenésükben is megújultak, egységes, de mégis egyedi, barátságos és modern megjelenést kölcsönözve a területnek. A homlokzatfelújítás révén az uniformizált épületek mára Mosonmagyaróvár településképét is meghatározzák.

Egyedülálló a városrész zöldfelületi ellátottsága is, amelyek közül külön ki kell emelni a közösségi fűszerkertet.

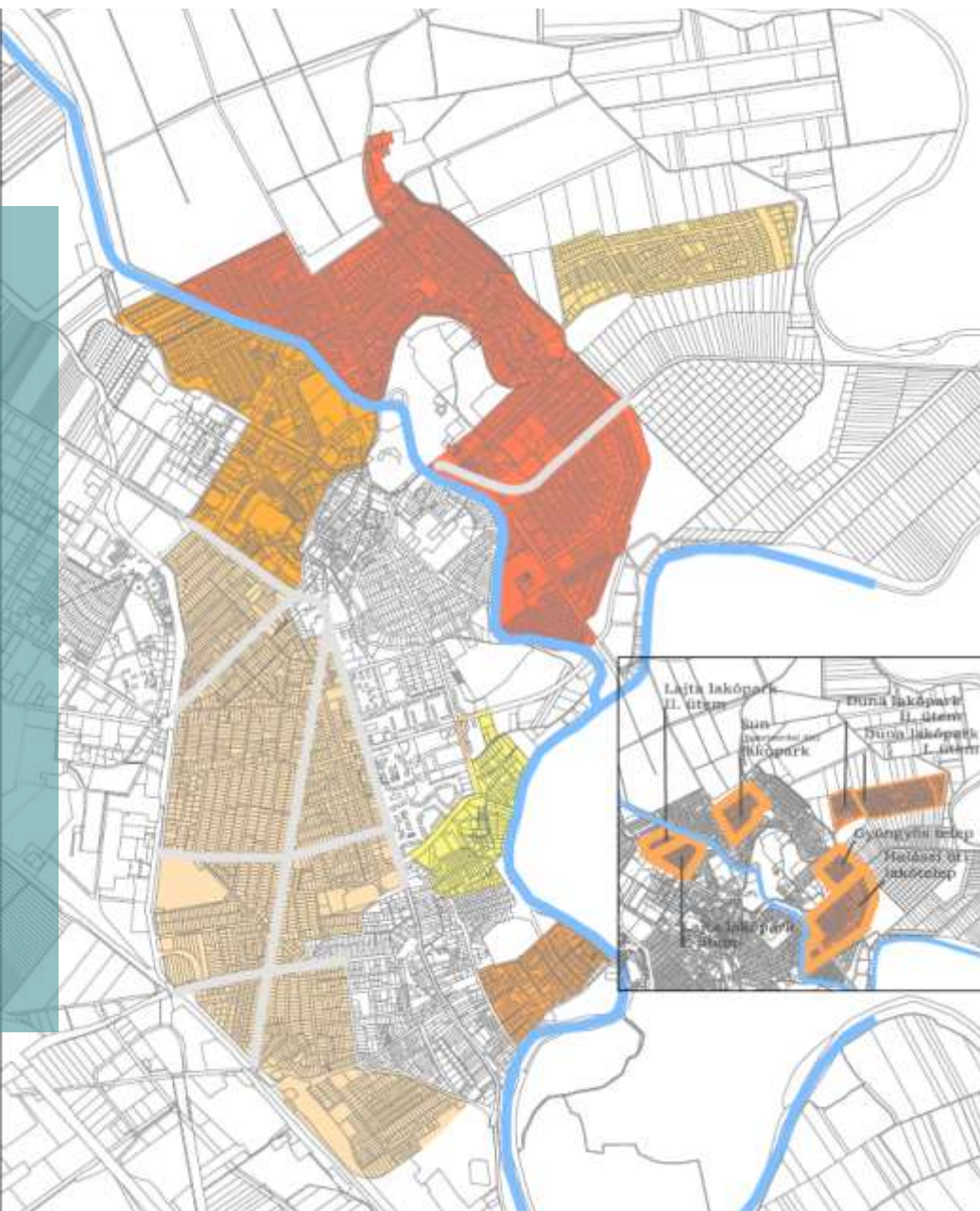

KERTVÁROSI TERÜLETEK

A város területének legnagyobb részét kertvárosok teszik ki. Ezek térben, időben a stílusjegyeik alapján is elkülöníthetőek. A Szent István király út és a Fertősor közötti terület - ami Magyaróvár és Moson között elterülő egykori beépítetlen terület volt - az 1960-70-es években épült be a jellegzetes, sátozott kockaházakkal (ún. Kádár-kocka: négyzet alaprajz, 100 m² terület). A nagyméretű telkeken a beépítés zömében oldalhatáros. Az épületállomány nagy részét felújították vagy bővítették, átalakították. A nagyméretű telkeknél sok helyütt második épület is épül a hátsókertben.

A város északi-északkeleti részén elhelyezkedő **Majorokat** korábban mezőgazdasággal foglalkozók lakták, így városképileg a viszonylag nagy birtokméret, az utcafrontra szerveződött lakó és a mögöttük elhelyezkedő gazdasági épületek voltak meghatározóak. Mára ez a birtokszerkezet teljesen eltűnt és a nyolcvanas-kilencvenes évektől először a **Pozsonyi út** illetve a Lajta között, majd a **Várallyai utca** környékén, később pedig a **Halászi út - Kálnoki út** térségében új, kertvárosias beépítésű részek jelentek meg átlagos, vagy annál jobb minőségű, nagyrészt oldalhatáron vagy szabadon álló családiházas, tetőtérbeépítéses, előkertes épületállománnyal. Az utcaképet mára a rendezett előkertek és közterületek uralják.

Az ezredforduló környékén jelentek meg Mosonmagyaróváron az **új építésű lakóparkok**, amelyek a város északi, északkeleti részén találhatóak. A lakóparkok kiépülése 1990-ben a Halászi út mentén kezdődött el, majd öt évvel később a Gyöngyös-teleppel folytatódott. Az épületállomány jellemzően földszintes, tetőtér beépítéses.

A második hullámot a Lajta-lakókert és a Duna-lakópark jelentette 2001-2005 között. Mindkettőnél ütemezett (I-II.) volt a kialakítás, de a Duna-lakópark teljes kiépítése még jelenleg is tart.

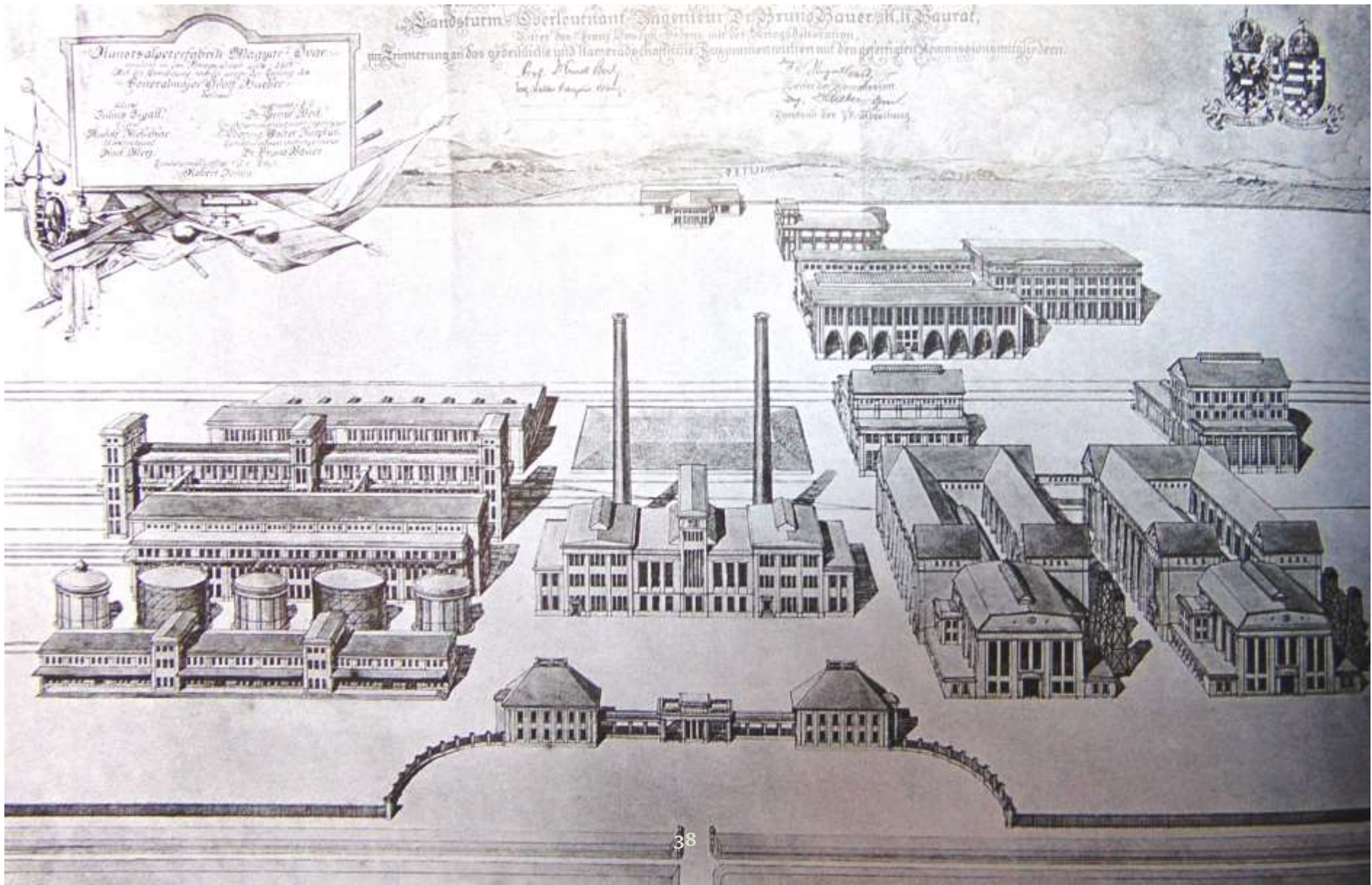
2006-ban kezdődött a Feketeerdei út mentén a Sun lakópark kiépülése. A meglévő környezethez igazodva a szélei mentén családi házakkal beépített, míg a közbenső tömbben 2-3 szintes társasházak épültek.

IPARTELEP

Az Ipartelep vagy másnéven Lőporgyár és térsége az Osztrák-Magyar Monarchia legnagyobb hadiipari beruházásaként jött létre 1914. és 1918. között, amely iparterületeket, intézményeket, lakóépületeket, zöldfelületeket, közműveket foglalt magában. Összesen 274 épület épült, bennük **üzemi épületekkel**, **tiszti-**, **altiszti lakótelepekkel**, vízművel, villany-teleppel. A szigorú tervek szerint zajló, teljesen önellátó hadiipari városrész fejlesztésnek a trianoni békeszerződés vetett véget, amelynek értelmében a gyárat leszerelték. A későbbiekben timföldgyár, műtrágyagyár, műselyemgyár működött a területen.

A **lakóházak** az Alkotmány utca – Bartók Béla út térségében 2 szintes, szabadon álló épületek, néhol kontyolt nyeregtetővel néhol pedig fa szerkezetű, palafedéses manzárdtetővel. A homlokzat kevésbé díszes, a nyílászárók régi fa, valamint műanyag szerkezetűek. A tiszti lakótelep beépítése tengelyes szerkezetű, amelynek karakterét, az épületek és a hozzájuk tartozó parkok egységét meg kell őrizni. A Kiskapu utca - Barátság utca között elhelyezkedő lakóterület újabb beépítésű, ahol az előkertes, sátoztetős házak mellett az ezredforduló után épült 1 szintes, tetőteres családi házak is megtalálhatóak.

Lőporgyár épület

A területre a szabadon álló beépítés jellemző. Az **ipari létesítmények** összetett tömegű változó szintszámú vasbeton épületek, vakolt homlokzattal, kevés díszítéssel, amelyet csak rizalitok törnek meg. Ehhez kapcsolódnak a kisebb, 1-2 szintes, téglalapítségű raktárak, irodák. Ma már az ipari területen több üzem működik - gyakorlatilag a teljes terület magántulajdonban van. Itt található a volt határőrlaktanya épülete is, ahol 1956. október 26-án eldőrdült az ártatlan áldozatokat követelő sortűz.

IPARI TERÜLETEK

Az ipari területek nyugatról határolják a várost, telepítésüket pedig a mindenkori közlekedési infrastruktúra határozta meg. A tradicionális mosoni iparterület a gabonakereskedelem és malomipar révén még a Mosoni-Dunához kapcsolódott. A további fejlesztéseket az 1850-ben megépült vasútvonal határozta meg egészen az 1940-es évekig. Napjainkban az autópálya-kapcsolat az elsődleges szempont.

A mosoni ipari terület beépítése a XIX. század közepén kezdődött meg. Legjelentősebb épületegyüttese az 1856-ban **Kühne** Ede által alapított mezőgazdasági **gépgyár**, amelynek termékeit Európa-szerte ismerték. A még meglévő, hagyományos ipari épületek mellé a rendszerváltást követően betelepülő cégek funkcionalista ipari csarnokokat építettek.

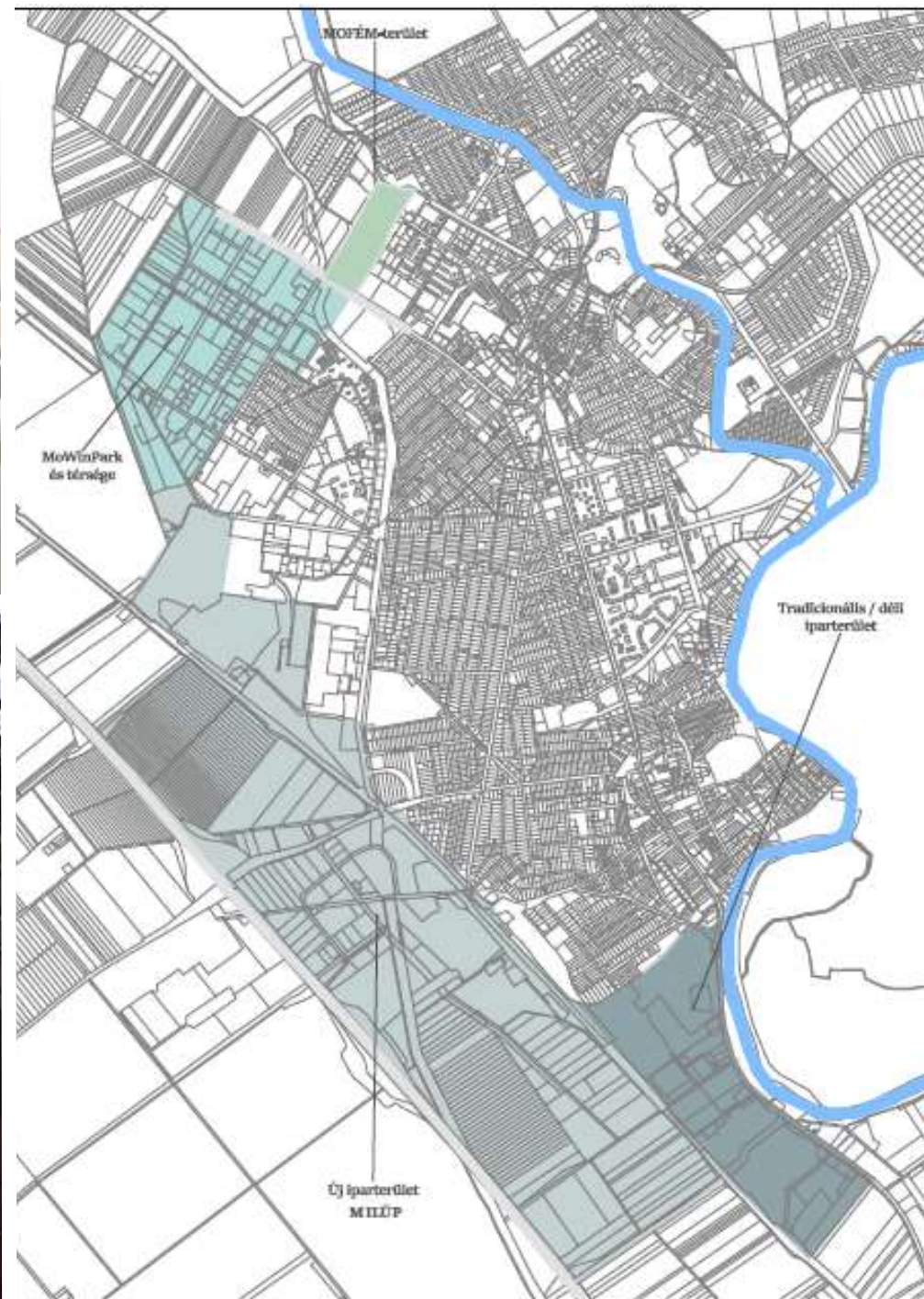
A **Mofém-telep** elkülönül a többi területtől. A XIX. század legvégén alapított egykori tölténygyár eredeti épületei nem maradtak meg.; az épület-állomány zöme az 1950-60-as években jött létre. A jelenlegi tulajdonos (Teka Zrt.) több új üzemcsarnokot is épített.

Az **MILÜP iparterülete** a vasút és az autópálya között fekszik, kiváló közlekedési kapcsolatokkal. 1999-ben nyerte el az Ipari Park címet, de azóta minimális infrastruktúra kiépítés mellett csupán néhány cég települt ide, így a 120 hektáros terület nagy része üres.

A **MoWinPark** Innovációs és Kereskedelmi Park fejlesztése 2008-ban indult önkormányzati beruházásként. A kisebb ingatlanokon a helyi vállalkozók építették fel telephelyüket, emellett olyan nagy cégek építettek itt csarnokokat, mint az SMR vagy a Continental. A funkcionalista csarnokok mellett egyedi megjelenésű, hagyományos építésű cégközpontok színesítik az összképet, amelyet a rendezett környezet tesz teljessé.

Inkubátorház

MOSONI-DUNA

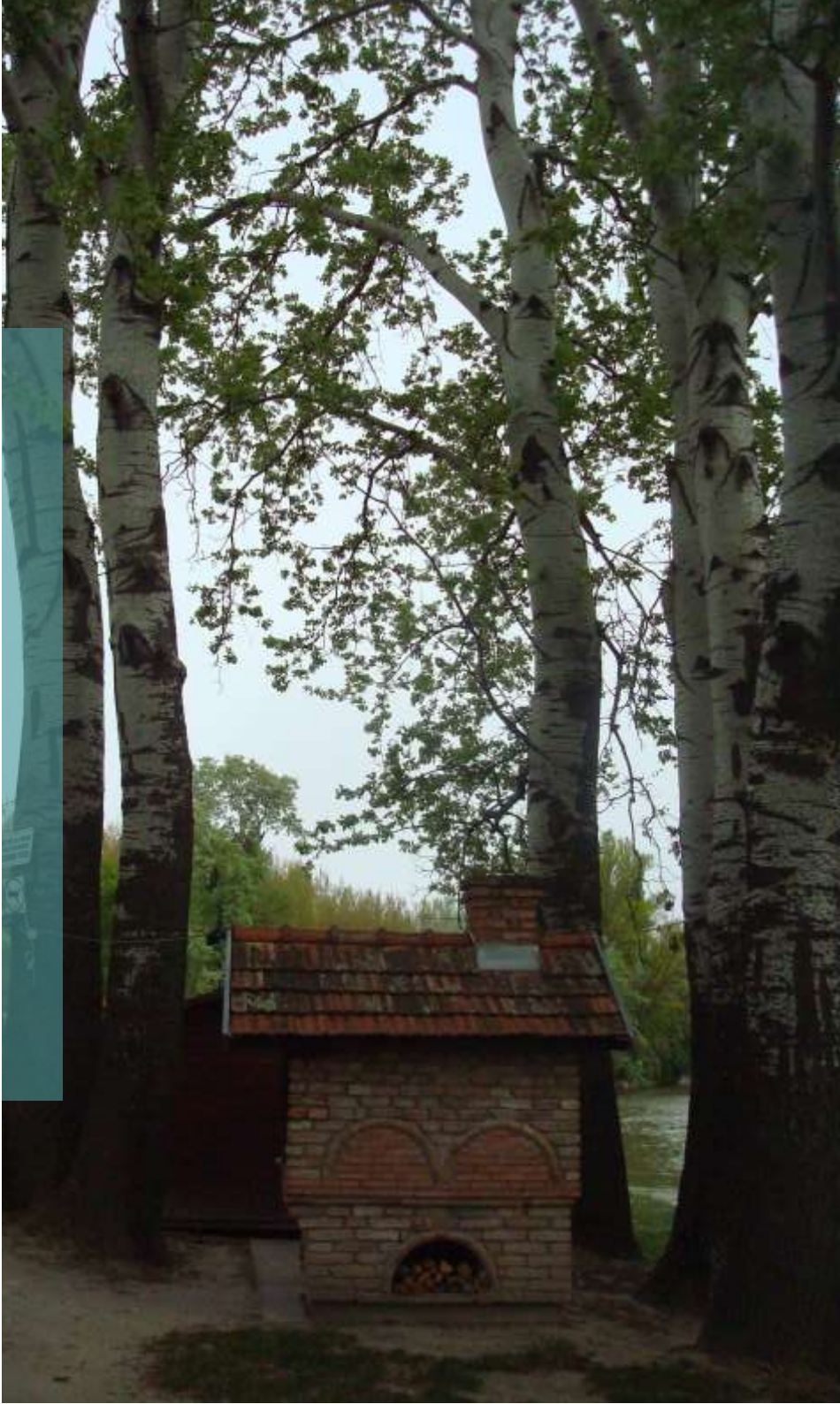
A Mosoni-Duna Mosonmagyaróvár meghatározó természeti értéke. Igen kedvelt túraútvonal, amely a városi lakosság életébe is aktív szerepet tölt be. A parton két szabadstrand üzemel, illetve a Rudolf ligetben egy kalandpark is található. A Hétvezér parkban rekreációs övezet, sétány és gördeszkapark várja az aktív időtöltés szerelmeseit. Az elmúlt években jelentős partrendezés történt a Vízügyi Igazgatóság részéről, míg a város a mosoni szabadstrand területén hajtott végre rekreációs fejlesztést, felújítva a játszóteret és a zöldfelületeket.

A Mosoni-Duna árterében erdős, mezős területeket találunk. Az egykori erdőtársulások maradványai közül a legértékesebbek a tölgy-, kőris- és szil ligeterdők, amelyek több helyen átmenetet képeznek a gyertyános-kocsányos tölgyesek felé. A folyót övező erdős, ligetes területek, ártéri erdők a kisméretű, madarak, hüllők, rovarok változatos fajainak biztosítanak élőhelyet.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A beépítésre nem szánt területek Mosonmagyaróvár külterületét öleli fel. A térség jelentős része természetvédelmi oltalom alatt áll, ahol a környezeti értékek megőrzése elsőrendű feladat.

AJÁNLÁSOK

A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÉS KÖZTEREK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

A fejezetben az egységes településkép megőrzése, megtartása érdekében sematikus ábrák és jó példák segítségével mutatjuk be az ajánlott építési módokat a korábban ismertetett városrészi bontásban.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG – MAGYARÓVÁR ÉS MOSON BELVÁROS

Mivel Magyaróvár belvárosa műemléki jelentőségű terület, Moson történeti belvárosának egésze pedig városszerkezeti és városképi védelem alatt áll, így mindkét területre hasonló előírások, ajánlások vonatkoznak, amelyeket együttesen foglalunk össze.

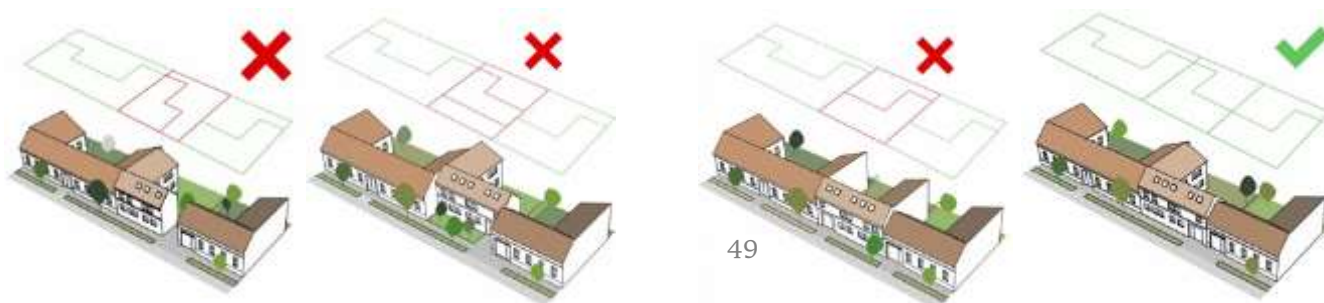
Moson és Magyaróvár belvárosában az utcák vonalvezetése, beépítettségének jellege, léptéke, a térfalak vonala, az építési anyaghasználat az egységes utcakép érdekében nem változtatható meg. Az épületek homlokzatát, külső megjelenését érintő bármilyen jellegű, nem engedély és bejelentés-köteles változtatás (átalakítás, felújítás) esetén a városi főépítész véleményét – mindenre kiterjedően – ki kell kérni.

Magyaróváron a lakófunkció csökkentése illetve megszüntetése a Fő utca menti épületek esetében lehetséges úgy, hogy a funkcióváltásnak idegenforgalmi, kereskedelmi, vendéglátó vagy szolgáltató funkció megtelepedésére kell irányulnia. A terület mellékutcai mentén a felsőbb szinteken a lakófunkció ugyanakkor megtartandó.

Telepítés

Magyaróváron a házak telepítése zárt sorú, a szomszédos épülethez tűzfalal csatlakoznak. Nem elfogadható az ezt megbontó, hézagosan zárt sorú beépítésű, vagy a szomszédos épületekhez képest indokolatlanul hátrahúzott új épület építése. A szomszédos tűzfalal nem csatlakozó tűzfalal rendelkező új épület építése sem javasolt.

Mosonban az előkert nélküli zárt sorú vagy oldalhatáron álló beépítési mód a jellemző. Oldalhatáron álló beépítésű övezetben oromfalas kialakítású épületet kell építeni, az utcára merőleges - oldalhatárral párhuzamos - gerinccel. Szabadon álló beépítési mód esetén a tetőgerinc irányát a környezethez igazodóan kell megválasztani.

Magasság

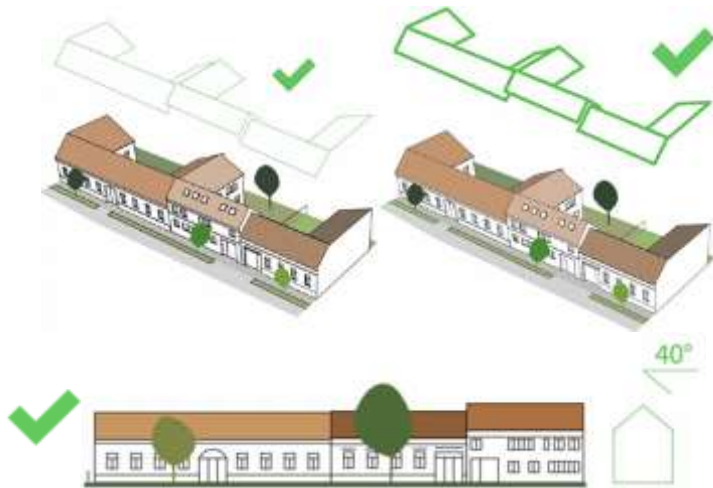

Mind Magyaróváron, mind Mosonban a házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé zárt sorúan épülő új házaknak hasonló magassággal kell megépülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek az utcaképbe.

Védett épületre emeletet ráépíteni, annak tömegét bővítéssel megváltoztatni nem szabad.

Tetőhajlásszög, tetőforma

A magyaróvári és mosoni épületek tetőhajlásszöge, tetőformája a legtöbb esetben azonos. Az egységes utcakép érdekében a területen csak egyszerű tetőformájú, magastetős épületek építhetők, jellemzően az utcával párhuzamos gerinccel. Lapostetős épület a területen nem építhető.

Tetőtér-beépítés esetén kerülni kell az erőteljes, aránytalan tetőformákat, tetőablak-kialakításokat. A mosoni belvárosban az egységes utcakép megőrzése érdekében tetősíkból kiugró tetőablak közterületről látható tetősíkon sem új, sem meglévő épület tetőterének beépítésekor nem alkalmazható, csak tetősíkba helyezett ablakok kialakítása engedhető meg.

Anyaghasználat, színek

A két városrész épületeinek színvilága változatos, mégis megfigyelhető az összhang a hasonló anyag- és színhasználat tekintetében.

A területen csak a meglévő épületek színvilágához és anyaghasználatához illeszkedő épületfelújítások, építések engedhetők meg. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedések és burkolatok.

A tetőfedéshez kizárólag sima felületű, natúr színű cserép használható.

A hagyományos építőanyagok dominanciáját a felújításoknál, új építésekénél is biztosítani kell.

A műemléki jelentőségű területen az épületek felújításakor a homlokzat színezésének helyességét a szomszédos épületek homlokzatát és színezését is tartalmazó tervvel kell igazolni. A közterületről is látható homlokzat felújítása vagy színezése csak egyszerre, egyidőben készülhet, a részletekben történő átszínezés nem megengedett.

Ajtók, ablakok

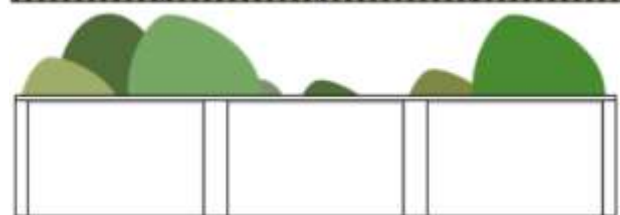
Magyaróvár és Moson épületein az ajtók, ablakok kialakítása, díszítettsége nagyban meghatározza az utcaképet. Homlokzat felújításánál a nyílászárókat eredeti állapotukban kell helyreállítani. Nem megengedett az ablakok méretét, formáját, osztását, anyagát, színét megváltoztatni.

Kerítés

Moson történeti belvárosához kapcsolódó területeken utcafronti kerítés csak fából, kőből, téglából, betonelemből, élősvévényből, drótfonatból illetve ezen anyagok kombinált felhasználásával létesíthető. Tömör és nem átlátható, vagy nádszövettel való zárás nem elfogadható.

Cégérfeliratok, cégérek

A feliratokat, cégérek az épület stílusához, az egységes utcaképhez illeszkedően kell elhelyezni.

Cégérek, cégtáblákat és cégérfeliratokat úgy kell az épületek homlokzatain elhelyezni, hogy azok szervesen illeszkedjenek a homlokzatok meglévő vagy tervezett vízszintes és függőleges tagolásához, a nyílászárók kiosztásához, azok ritmusához. Mindezek alapján cégérek, cégtáblák, cégérszerű reklámtáblák elhelyezése az alábbi irányelvek alapján történhet:

- a meglévő homlokzati architektúrát, arányokat figyelembe kell venni,
- a homlokzat színvilágához illeszkedő színek alkalmazandók,
- üvegfelületre ragasztani nem lehet,
- a reklámfelirat a portál és az ereszpárkány közötti homlokzati sávban helyezhető el.

Bármely reklám, hirdetőtábla csak a környezetet bemutató homlokzati, utca-képi, ill. látványterv alapján helyezhető el. Óriásplakátok sem Magyaróváron, sem Mosonban nem helyezhetőek ki.

Kertek, közparkok, közterületek

A közterületek egységes jellege, karaktere érdekében a gyalogos zónákban csak egységes stílusú burkolat, utcabútor, közvilágítás és növénytelepítés alkalmazható. A tervezett felújításokhoz kapcsolódóan utca- és térrendezési tervet kell készíteni.

A Lajta folyó és a Malom-ági Lajta belváros felőli oldalán, a parti sétányon csak utcabútorok - pl. pad, ivókút, szobor, hulladékgyűjtő, közvilágítási lámpatest - helyezhetők el.

Egyéb

Új (közép-, kifesztültségű és közvilágítási) villamos energia ellátási hálózatot csak földkábeles elhelyezéssel szabad építeni.

A meglévő hálózat rekonstrukciójánál, illetve a hálózat építéssel járó felújítása során is csak földalatti vezetést szabad alkalmazni.

Magyaróvár

Moson

LUCSONY ÉS KÁROLYLIGET

Lucsonyban a családi házakkal beépített, zöldbe ágyazottan elhelyezett, előkertes, laza beépítésű területek mellett a központban a városias karakterű, általában zárt sorúan, többnyire előkert nélkül beépült utcák is megjelennek. A Lucsony utca kialakult beépítettségét, a kialakult beépítési vonalat és az épületek zárt udvarháza jellegét, jellegzetes tömegét és arányait meg kell tartani.

Telepítés

Károlyligetben a szabadon álló vagy oldalhatáros, kisebb részt tömbtelkes beépítési mód a meghatározó. Az épületeket az előkert irányába bővíteni nem szabad. Oldalhatáron álló beépítés esetén, egy utcaszakaszon - két sarokpont között - a beépítési oldalnak minden telken azonosnak kell lennie.

Magasság

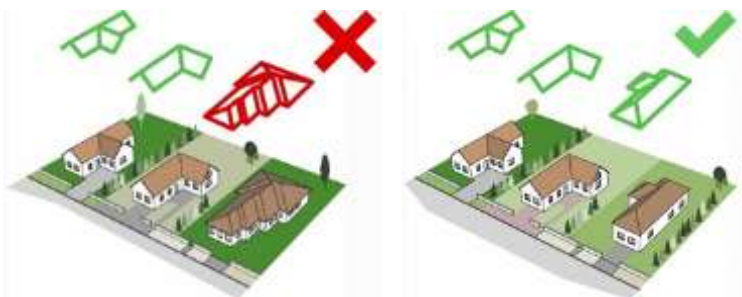

A területen csak a környezetébe illeszkedő építészeti kialakítású épület helyezhető el, azaz a foghíjtelek beépítésénél az új házaknak hasonló magassággal kell megépülniük, mint környezetük. A túl magas épületek nem illeszkednek Lucsony utcaképébe.

Tetőhajlásszög, tetőforma

Lucsonyban a házak magassága közel azonos, a tetőformák jellemzően egyszerűek. Az új épületeknek hasonló tetőhajlásszöggel és tetőformával kell épülniük, mint környezetük.

Ha az új építés környezetében az utcával párhuzamos nyeregtetős vagy sátoztetős utcakép a meghatározó, akkor a tördelt tetőformát el kell kerülni.

Anyaghasználat, színek

Lucsony épületeinek színvilága változatos, mégis megfigyelhető az összhang a hasonló anyag- és színhasználat tekintetében. A városrészben nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

Lucsony történelmi belvárosában az épületek közterületről látható homlokzatait eredeti formájukban kell megőrizni, ill. a korábbi szakszerűtlen felújítások során sérült homlokzatokat eredeti formájukba vissza kell állítani.

Nem változtatható meg

- a homlokzati felületképzés;
- a nyílászárók helye, ritmusa, mérete, formája, anyaga, tagolása, karakteres vasalata;
- a vízszintes és függőleges tagozatok, a lábazatok, párkányok, mellvédek, lizénák, rizalitok.

Kerítés

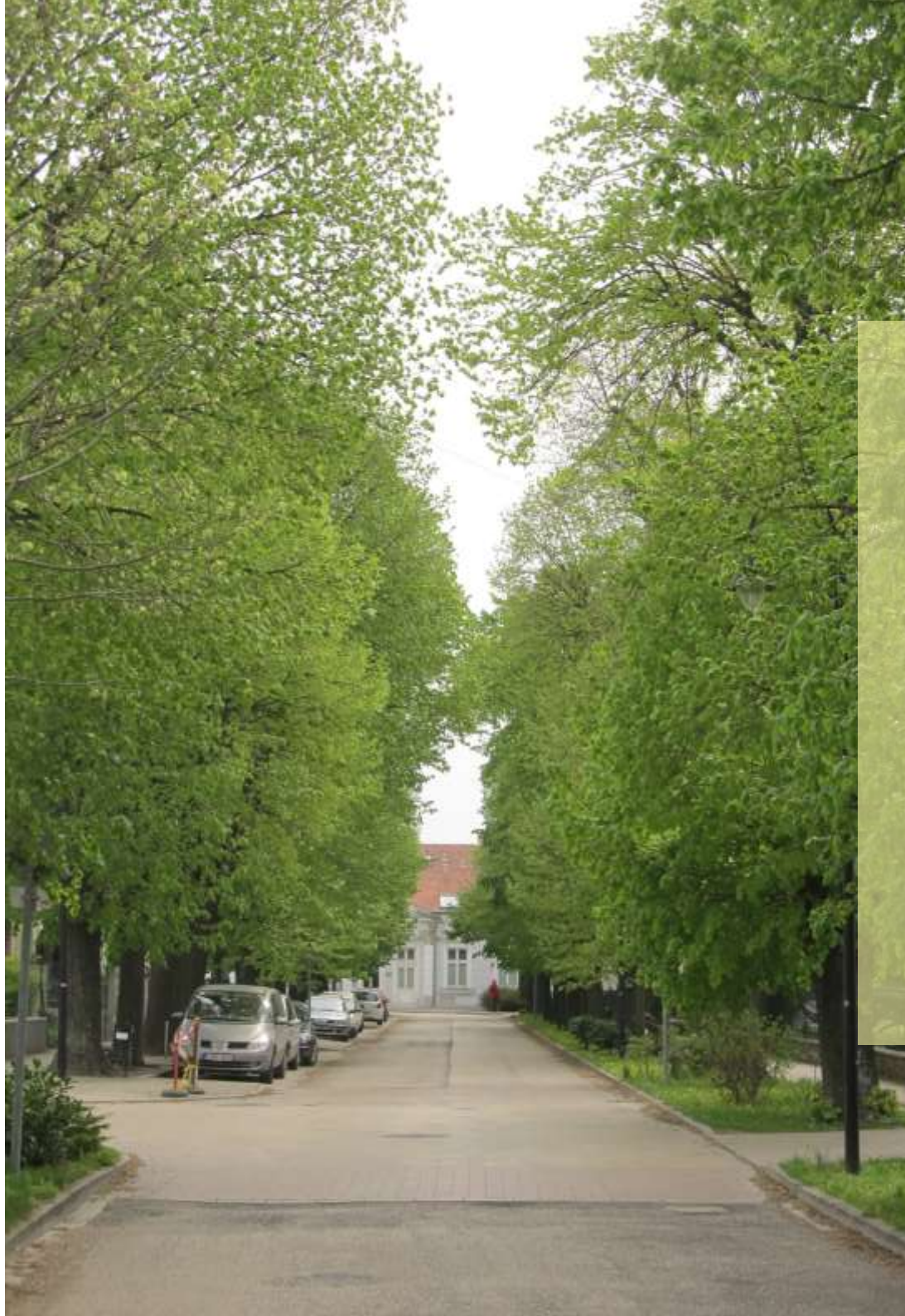

Lucsonyban utcafronti kerítés csak fából, kőből, téglából, betonelemekből, élősövényből, drótfonatból illetve ezen anyagok kombinált felhasználásával létesíthető. Tömör és nem átlátható, vagy nádszövettel való zárás nem elfogadható.

A Lucsony utcában ugyanakkor a még be nem kerített telek utcai határán kerítés nem létesíthető.

Kertek

Az épületeket az előkert irányába bővíteni nem szabad, az előkertben semmiféle építmény nem engedélyezhető.

Lucsony és Károlyliget

LAKÓTELEPEK

Moson és Magyaróvár közötti üres terület intenzív beépítése az 1950-es évek végén kezdődött meg. Az első üteme a Manninger lakótelep volt, amely még szabályos elrendezésű, hagyományos szerkezetű, háromszintes, magastetős épületekből állt.

A köznyelvben „Városközpontnak” nevezett, házgyári technológiás lakótelep építése 1970-ben indult és több, elkülönülő ütem után az 1980-as évek végére érte el Moson határát. A házgyári technológia sajátosságai (dobozszerű épületek, homogén felületek, feszes nyílásrend, ismétlődő minimális eszközök) erőteljesen meghatározzák a lakótelep hangulatát. Ezt a „szigorúságot” a laza, kötetlen és változatos telepítés, a viszonylag nagy zöldfelületek ellensúlyozzák. A jellemzően 4 emeletes épületek között pontszerűen 9 db tízeemeletes ház áll. A Városközpont még üresen maradt területrészenek beépítése most folyik 5 szintes épületekkel. Ezek tömege, homlokzata a jelenkor stílusát követve jóval tagoltabb. A Károly utca tengelyét városképileg zárni kell, ezért az utca déli végén csak e városképi szerepet betölteni képes, térfalat képző épület(tömeg) építhető.

A Mofém telep 4 szintes, hagyományos szerkezetű, lapostetős tömbházakból épült a 60-as években, a Mofém gyár munkás lakótelepeként. Az újabb, elkülönülő beépítések javarészt 3 szintesek, magastetővel készültek.

Telepítés

A lakótelepeken a szabadon álló vagy tömbtelkes beépítési mód a meghatározó. Az épületek úszótelkeken állnak.

Magasság

A Városközpontban az új épületek legfeljebb 5 emeleti szintet tartalmazhatnak, magasabb épület nem építhető.

Tetőhajlásszög, tetőforma

A területen—a teljesen beépített Manninger lakótelep kivételével – a lapostetős tetőformák a meghatározóak. Az új épületeknek ugyanolyan tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetük, azaz a magastető nem elfogadható.

Anyaghasználat, színek

Az intenzív beépítésű lakóterület épületeinek színvilága változatos, mégis megfigyelhető az összhang a hasonló anyag- és színhasználat tekintetében. A lakótelepeken nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

Az épületek felújításánál törekedni kell a környező épületekkel való összhang megteremtésére.

A homlokzati felújítások (utólagos hőszigetelések) adnak lehetőséget a színezésre, a hálószerű felületek oldására, tagolására. Egy épületen legfeljebb három, egymással harmonizáló szín használható. Az üres falfelületeken kizárólag a városimázssal kapcsolatos grafikai ábrázolás jelenhet meg. A nyílászáró csere esetén az épületek egységes megjelenését meg kell tartani.

Kerítés

A városrészben a telkek elhatárolását csak növényzettel szabad megoldani. A telkek között kerítés nem építhető.

Kertek, közparkok

Az épületek között húzódó közparkokat, közterületeket beépíteni, elkeríteni nem lehet.

Egyéb

A területen új távhővezeték csak föld alatt szabad vezetni. A távközlési hálózatokat szintén földkábelbe illetve alépipménybe helyezve földalatti vezetéssel kell megépíteni.

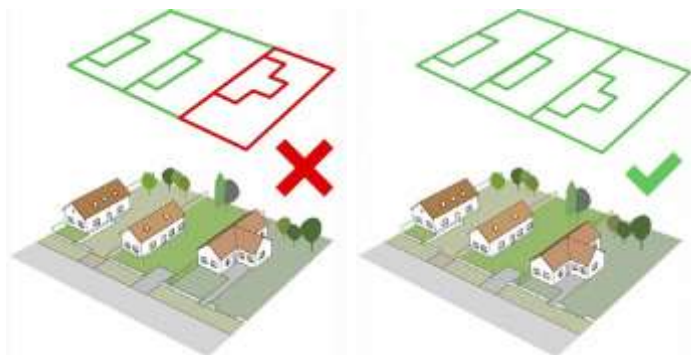

KERTVÁROSI TERÜLETEK

A városrészbe jellemzően a családi házakkal beépített, zöldbe ágyazottan elhelyezett, előkertes, laza beépítésű területek tartoznak, amelyeket a lakóparkok és új építésű társasházak épülettömbjei törnek meg.

Telepítés

A kertvárosban a zárt sorú vagy részben zárt sorú, az oldalhatáros, az ikres és a telepszerű, tömbtelkes, valamint a szabadon álló beépítések is megtalálhatóak. Új épület építésénél az utcaképhez illeszkedő beépítési formát kell követni.

Magasság

A területen csak a környezetébe illeszkedő építészeti kialakítású épület helyezhető el. A túl magas házak nem illeszkednek a városrész utcaképebe.

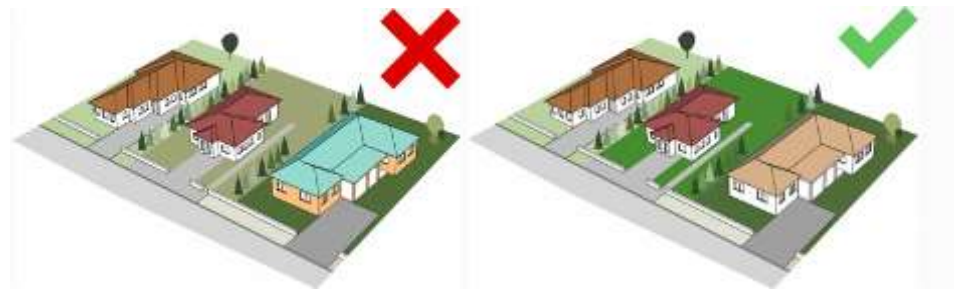
Tetőhajlásszög, tetőforma

A területen csak magastetős épületek építhetők, az utcaképhez illeszkedő tetőgerinccel. Tetőtér-beépítés esetén kerülni kell a környezettől eltérő, erőteljes tetőformákat, tetőablak-kialakításokat, tetőfelépítményeket.

Városképi szempontból a tetősíkból elhelyezett, az utcai homlokzat nyílásainak ritmusához illeszkedő tetőablakok kialakítása javasolt.

Anyaghasználat, színek

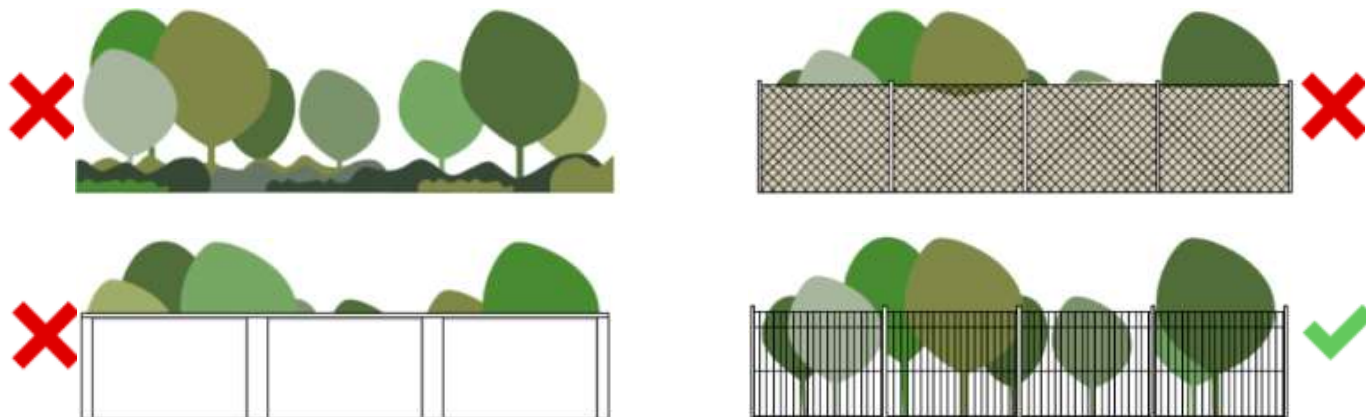
A kertváros épületeinek színvilága változatos, ugyanakkor a rossz példák ellenére is megfigyelhető az összhang a hasonló anyag- és színhasználat tekintetében. A kertvárosban nem elfogadható a tetők és homlokzatok feltűnő és környezetéből kirívó színezése, az erős színhasználat (kék, lila, piros, zöld), a rikító színű fémlemez fedések, fém-tetők, zsindelek és burkolatok alkalmazása. A homlokzatok színezésénél a környezethez igazodóan a természetes pasztellszíneket javasolt alkalmazni.

Javasolt a hagyományos vakolt homlokzati architektúra alkalmazása.

A hagyományos építőanyagok dominanciáját az új építéseknel is biztosítani kell.

Kerítés

A kertvárosban utcafronti kerítés csak fából, kőből, téglából, betonelemekből, élőszövényből, drótfonatból illetve ezen anyagok kombinált felhasználásával létesíthető. Tömör és nem átlátható, vagy nádszövettel való zárás nem elfogadható.

Egyéb

Új (közép-, kiefeszültségű és közvilágítási) villamos energiaellátási hálózatot csak földkábeles elhelyezéssel szabad építeni.

A tervezett és a rekonstrukcióra kerülő távközlési hálózatokat földkábelbe illetve alépítménybe helyezve földalatti vezetéssel kell megépíteni.

IPARTELEP

Az egykori Lőporgyár térsége funkcióiban heterogén, építészeti kialakításában mégis egységes területeket ölel fel: az üzemi- és gyárépületek mellett megtalálhatóak az egykori tiszti lakótelep és a családi házakkal beépített, zöldbe ágyazottan elhelyezett, előkertes, laza beépítésű épülettömbök egyaránt. A terület nagy része védett, azaz a kialakult építészeti karakter, utcakép, szerkesztettség, az itt található épületek, zöldfelületek külső megjelenését megváltoztatni, átalakítani nem lehet.

Telepítés

A Lőporgyár területére a tömbtelkes beépítés jellemző. Ezen a területen az elsődleges feladat az ipari létesítmények funkcióval való megtöltése, hasznosítása az építészeti értékek megőrzésével. A Kötöttárugyár területen új lakóépület nem építhető, a meglévő lakóépület nem bővíthető.

A lakótelep szabadon álló, a családi házas rész oldalhatáron álló beépítést követ, amelyet új építések esetén is alkalmazni kell.

Az Alkotmány utca és Timföldgyári utca új beépítéseinek az Alkotmány utca tengelyéhez kell igazodniuk.

A volt legénységi lakóépület és az Alkotmány utca túloldalán levő négy épület a közrezárt téglalap alakú udvarral együtt, mint beépítés védendő. A tűzoltóság és a laborépület, a vízmű épülete, valamint a három kútház és az Alkotmány utca épületei esetében a szerkesztési tengely és a téglalap alakú udvar, mint szervezési tengely megtartandó az esetleges későbbi építkezések, átépítések esetén is.

A Kiskapu épületeinek centrikus szerkesztettségét, mint építési karaktert védeni kell.

Magasság

A területen csak a környezetébe illeszkedő építészeti kialakítású épület helyezhető el. A védett épületek környezetében azoknál magasabb épület nem építhető.

Tetőhajlásszög, tetőforma

A területen a magastetős tetőformák a meghatározóak. Az új épületeknek ugyanolyan tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetük, azaz a lapostető nem elfogadható.

Anyaghasználat, színek

A városrész épületeinek színvilága összhangot teremt a hasonló anyag- és színhasználat tekintetében. Nem elfogadható a tetők és homlokzatok feltűnő és kirívó színezése, a rikító színű fémlemez fedések, fémtetők, zsindelyek és burkolatok alkalmazása. A védett épületek eredeti palafedése helyett színes pala vagy sima felületű, téglány cserép használható középszürke árnyalattal.

Javasolt a hagyományos vakolt homlokzati architektúra alkalmazása. A hagyományos építőanyagok dominanciáját az új építéseknel is biztosítani kell.

Az Alkotmány utca Barátság úti kereszteződésénél lévő két épület karaktere, kapu jellege megőrzendő, az épületek egységét megbontó átalakítás nem lehetséges. A két épület színezési tervének egymásra figyelemmel kell lennie.

Kerítés

A tiszti lakótelep épületei között kerítés nem építhető. A kiskertek között csak átlátható (pl. drótfonat) kerítés létesíthető, tömör kerítés építése tilos.

A családi házas övezetben utcafronti kerítés csak fából, kőből, téglából, betonelemekből, élőszövényből, drótfonattól illetve ezen anyagok kombinált felhasználásával létesíthető. Tömör és nem átlátható, vagy nádszövettel való zárás nem elfogadható.

Cégérfeliratok, cégérek

A feliratokat, cégérek az épület stílusához, az egységes utcaképhez illeszkedően kell elhelyezni.

Kertek, közparkok

A lakóterülethez tartozó kiskertterületen a telkek nem vonhatók össze. A tiszti lakótelepen parkrekonstrukciót megvalósítani csak részletes kertészeti tervek szerint szabad. A Kiskapu épületeinek centrikus szerkesztettségét, mint építési karaktert kertészeti tervekkel is védeni kell.

Ipartelep

IPARI TERÜLETEK

Telepítés

A területre a vegyes, telepszerű karakterű beépítési mód a jellemző.

Magasság

Jellemzően földszintes ipari csarnokokkal beépített terület. A kialakult magassági besorolásba tartozó vegyes zónákban az épület magassága nem növelhető.

Tetőhajlásszög, tetőforma

Az iparterület épületei változatos tetőformát mutatnak. Megtalálható lapostetős, alacsony hajlásszögű és magastetős kialakítású épület is.

Anyaghasználat, színek

Az épületekre a változatos anyaghasználat jellemző. A régebbi épületek hagyományos falazott, vasbeton vázas technológiával készültek. Az újabb épületekre jellemző a fém, üveg túlnyomó használata, tisztán funkionalista tömegalakítás.

Egyéb

Új távhővezeték csak föld alatt szabad vezetni.

A tervezett és a rekonstrukcióra kerülő távközlési hálózatokat földkábelbe illetve alépítménybe helyezve földalatti vezetéssel kell megépíteni.

MOSONI-DUNA PARTJA

A Mosoni-Duna menti területek tájhasználata és struktúrája nagy diverzitást, mozaikosságot mutat. A Duna hazai szakaszának egyik legérzékenyebb része, nagy k

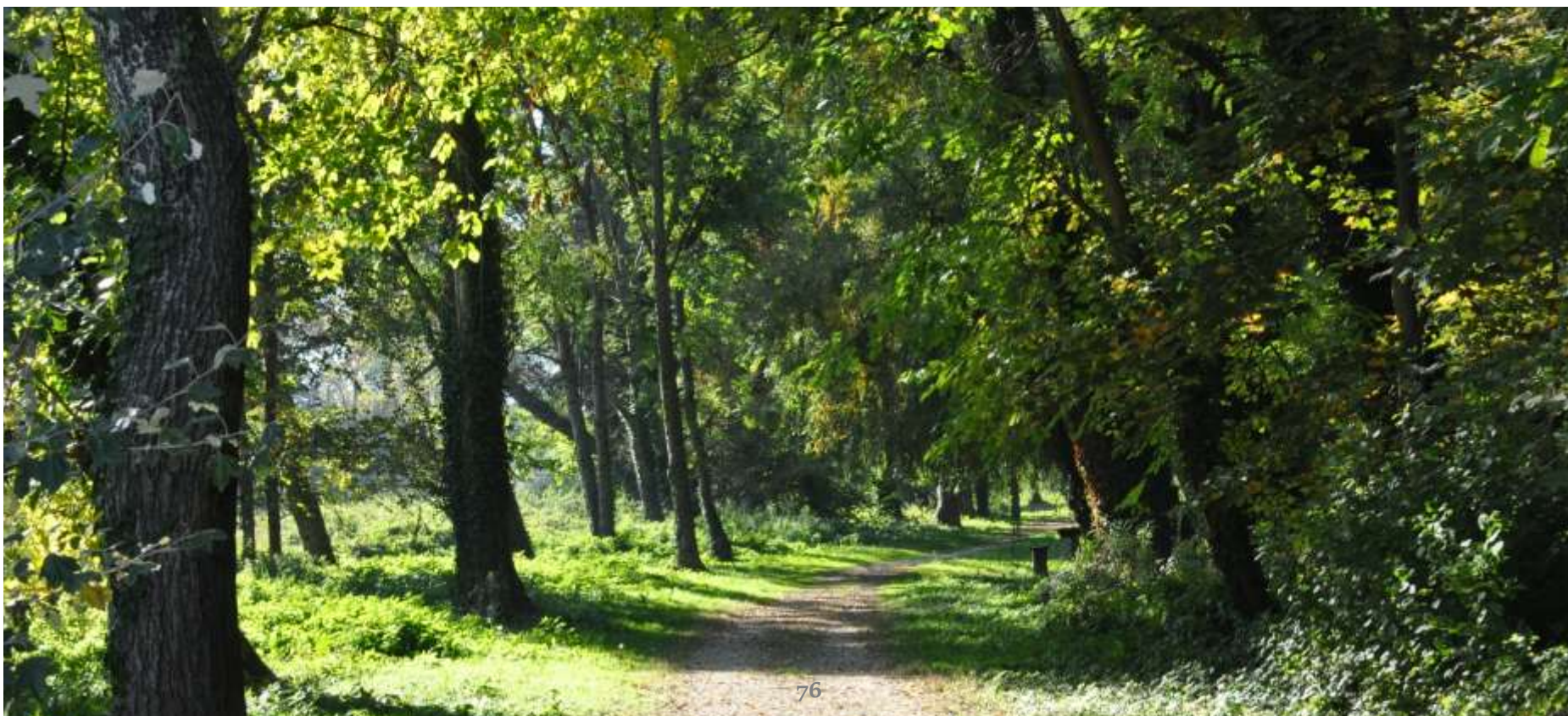
iterjedésű ártéri ligeterdőkkel.

Telepítés

A vízpartok intenzívebb használata érdekében a Mosoni-Duna mentén közhasználatú területek kialakítása, gyalogutak, sétányok, zöldfelületek létesítése ajánlott. A meglévő zöldfelületi rendszer megóvása, bővítése, felszereltségének, használati értékének javítása, kondicionáló hatásának fokozása mindenképpen szükséges.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A város külterületén a természeti értékek megőrzése, kilátás- és rálátás védelme az elsődleges feladat.

JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

UTCAKÉP

Az egységes utcakép jól tükrözi a telkek, házak és utcák viszonyát, a település szerkezetét, éppen ezért fontos, hogy harmonikus módon alakítsuk ki.

ÉPÜLETEK

Új ház építéskor, vagy meglévő átalakításkor az épület tömegalakítása településképi szempontból is kiemelkedő szereppel bír.

HOMLOKZATKÉPZÉS, SZÍN- ÉS ANYAGHASZNÁLAT

Mivel az utcai homlokzat az épület arca, nagyon fontos az utcaképhez illeszkedő szín- és anyaghasználat, valamint a hagyományos arányok megtartása.

AJTÓK, KAPUK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát az ajtók, kapuk, ablakok nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt.

TETŐK, KÉMÉNYEK

A tetők, kémények szerves részét képezik az épületnek, így formájukban, anyaghasználatukban, méretükben összhangban kell lenniük mind egymással, mind az épület tömegével.

ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

Az építészeti részletek, mint például az utcanévtábla vagy párkány gazdagítják, díszítik az épületeket, és aktívan alakítják az utcaképet is.

KERÍTÉSEK

A kerítések egyszerre teremtenek kapcsolatot az utcával, ugyanakkor térfalat képezve el is választják az ingatlanokat a közterületektől.

KERTEK

A rendezett kertek, zöldfelületek szerves hozzátartozói az épületeknek és az utcaképnek, éppen ezért kialakításukra, gondozásukra kellő figyelmet kell fordítani.

JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

KÖZÖSSÉGI TEREK, PARKOK

A közterek és parkok a közösségi élet színhelyei, ahol a településhez, helyi közösséghez tartozásunkat is megéljük, ezért megjelenésükre fokozott hangsúlyt kell fordítani.

UTCABÚTOROK

A közterületeken elhelyezett utcabútorok stílusának illeszkedniük kell a közterület arculatához.

REKLÁMOK, CÉGÉREK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet, éppen ezért azokat az épület stílusához, az egységes környezethez illeszkedően kell elhelyezni.

IMPRESSZUM

Készítette:

MOSONMAGYARÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZATA (9200 Mosonmagyaróvár, Fő u. 11.)

dr. Árvay István – polgármester

Kitley Tibor – városi főépítész

TERRA STÚDIÓ KFT. (1034 Budapest, Szomolnok utca 14.)

Dr. Kukely György, Rácz Andrea, Lukács Kata

Szöveg:

dr. Árvay István, Kitley Tibor, dr. Kukely György, Rácz Andrea

Felhasznált irodalom:

Lenzsér Péter: Gondolatok az épülettervezés és a várostervezés közös határaitól - DLA mestermunkát kísé-
rő értekezés, BME, 2002.

Mosonmagyaróvár – Az élhető város. Mosonmagyaróvár
muemlekem.hu
mapire.eu

Fotó:

Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata

Kitley Tibor

Terra Stúdió Kft.

mapire.eu

Borítókép: Sárdi A. Zoltán (https://www.panoramio.com/user/2114362?photo_page=425)

lebegve.hu

Építészeti útmutató ábrái:

Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.

Grafika:

Lukács Kata

